1844. No. 57.

LEEUWARDER COURANT

DINGSDAG den 16 JULIJ.

BIJ DEZE COURANT WORDT EEN BIJVOEGSEL UITGEGEVEN.

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.
PROVINCIE VRIESLAND.
AANBESTEDING.

Op Vrijdag den 26 Julij des jaars 1844, des morgens ten 10 ure, zal, onder nadere approbatie, door den Heere Staatsraad Gouverneur der provincie *Vriesland*, of, bij deszelfs absentie, door een der leden van de Gedeputeerde Staten, en in bijzijn van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat, in de provincie Vriesland, aan het lokaal van het Gouvernement te Leeuwarden, worden aanbesteed; in *drie* perceelen en vervolgens in massa:

Het maken van elf Bruggen, drie Duikers en drie Brugwachters-Woningen in den Grooten Weg van Sneek *naar de* Lemmer.

Deze aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het Bestek, op hetwelk bovengemelde aanbesteding zal plaats hebben, zal, boven en behalve aan het lokaal van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, en aan dat van het Gouvernement der provincie Vriesland ter lezing liggen, te 's Gravenhage in de voornaamste Logementen; en voorts op alle zoodanige plaatsen alwaar gewoonlijk de Bestekken van Waterstaats-werken in gemelde Provincie ter lezing gelegd worden.

Zullende vier dagen vóór de besteding de noodige aanwijzing in loco worden gedaan en voorts nadere informatien te bekomen zijn bij den Hoofd-Ingenieur *A. C. Kros*, te Leeuwarden.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

DE STAATSRAAD, GOUVERNEUR van *Vriesland*, brengt ter kennis van de belanghebbenden, dat op heden invorderbaar gesteld en tot dat einde afgezonden zijn de primitieve Patentkohieren over de dienst van 18⁴⁴/₄₅, van de Gemeenten *Huizum*, *Hijum*, *Jelsum* en *Wirdum*, en wijders, dat men tegen verkeerde of te hooge aanslagen, welke in voormelde Kohieren mogten bestaan of worden verondersteld, zich bij reclame zal kunnen voorzien, mits dezelve, behoorlijk ingerigt, binnen drie maanden na den dag van afkondiging der Kohieren, zijn ingediend bij den heer Controleur der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen in de afdeeling van Controle, waarin de aanslag is geschied.

Voorts worden de belanghebbenden gewaarschuwd op dezen termijn van indiening wel te letten, aangezien zij, bij overschrijding daarvan, door eigen schuld zouden hebben veroorzaakt, dat op hunne reclames geen acht konde worden geslagen. *De Staatsraad, Gouverneur voornoemd,*
Leeuwarden, den 8 Julij 1844. VAN SIJTZAMA.

De middelprijzen van de *in-* en *uitlandsche Tarwe* en *Rogge*, waarnaar de zetting van den prijs van het *Tarwe-*, *Rogge-* en *Zwitschersbrood* moet worden geregeld, zijn op de markt van Vrijdag den 12 Julij 1844, te *Leeuwarden*, geweest als volgt:

Van de *Tarwe* per mudde . . . . ƒ 8,33.
Van de *Rogge* per last . . . . » 166,50.

Leeuwarden, den 15 Julij 1844.
De Staatsraad, Gouverneur van Vriesland,
VAN SIJTZAMA.

PORTUGAL.

LISSABON, *den 2 Julij.* De financiële toestand is nog altijd zeer hagchelijk. Het laatste oproer, of beter gezegd, de krachtsontwikkelingen, om hetzelve te dempen, hebben niet minder dan 12 millioen franken gekost en de schatkist geheel uitgeput.

FRANKRIJK.

PARIJS, *den 10 Julij.* De berigten uit Algerie geven wederom meerdere hoop op het herstel van den vrede met Marokko; men wil zelfs weten, dat de beide Caïds, door welke het Fransche grondgebied geschonden is geworden, op last van den zoon des Keizers van Marokko, in hechtenis genomen zijn.

— Het aanstaande huwelijk tusschen den oudsten Zoon van don *Carlos* en de jeugdige Koningin van Spanje, schijnt zich al meer en meer te bevestigen.

— De omstreken van de stad Blois, in het departement van Loir-et-Cher, zijn het tooneel van eenen verschrikkelijke gruwel, te weten van eenen vierdubbelen moord, geweest.

Zekere aan de Granges wonende grondeigenaar *Gronteau* is, door zijnen zoon, die ongerust geworden over zijne niet-verschijning, met openbreking der deur in zijn huis was ingedrongen, met wonden overdekt en bijna levenloos gevonden, nevens hem lagen de lijken van eenen mannelijken en van twee vrouwelijke dienstboden. De moordenaren schijnen door een kelderraam, waarvan een der ijzeren bouten was uitgebroken, in het huis gekomen te zijn. Niettegenstaande het huis door meerdere andere omringd is, heeft geen der buren eenig gerucht vernomen. Men hoopt den verwondden *Gronteau* nog in het leven te zullen behouden en welligt door zijne verklaringen de daders op het spoor te zullen komen.

— De *Revue de Paris* berigt, dat de beroemde reizigster en zonderlinge vrouw Lady *Stanhope*, wier dood vóór 3 of 4 jaren in Syrie aangekondigd was, waarschijnlijk zelve de mare van haren dood heeft laten uitstrooijen, om des te gemakkelijker hare reizen te kunnen voortzetten; want dat zij zeer zeker zelve zich thans in den omstrek van Parijs bevindt, waar zij zich vertoont van een groot getal dienstmaagden omringd, doch die allen even als zij gekleed zijn en digte sluijers voorhebben, zoodat men haar niet kan onderscheiden; men weet echter dat zij eene Engelsche van oorsprong is en *Stanhope* heet.

— *Van den 11den.* Heden heeft de kamer beraadslaagd over de begrooting van marine. De heer *Billaut* heeft bij die gelegenheid de denkbeelden ontwikkeld, welke hem ingegeven zijn door wijlen den admiraal *Lalande*, welke grooter voorstander van zeilschepen dan van stoomvaartuigen voor 's lands zeemagt was. De heer *Lacrosse* heeft bij die gelegenheid gesproken over de nota van den Prins *de Joinville* en betoogd dat ieder officier het regt heeft om zijne meening nopens de aangelegenheden des vaderlands aan den dag te leggen.

Het rapport van den heer *Thiers*, betreffende het middelbare onderwijs, is, zegt men, zoo uitgebreid, dat hij het niet in de kamer zal voorlezen, maar zich vergenoegen met hetzelve op het bureau der kamer te deponeren. De commissie was heden reeds vroegtijdig vergaderd om de conclusie des rapports aan te hooren.

De Koning en de Koningin der Belgen zijn heden ten 3 ure op het paleis van Neuilly aangekomen. De Koningin zal de koninklijke familie naar Dreux vergezellen, alwaar overmorgen (13 dezer) eene mis in muzijk voor wijlen den hertog *van Orleans* zal gevierd worden. Morgen, vóór haar vertrek naar Dreux, zal de koninklijke familie eene stille mis bijwonen, welke door den aartsbisschop van Parijs gelezen zal worden in de kapel van Sablonville, op de plek, waar nu twee jaren geleden, de doorluchtige Prins is overleden.

Aan het paleis schijnt men te hopen, dat de zaak met Marokko in den loop der maand September zal afgeloopen zijn, en dat de Prins *de Joinville* zich alsdan met een gedeelte van zijn eskader naar Brest zal kunnen begeven, om van daar naar het kanaal te stevenen, ten einde *Lodewijks Philips* bij zijne reis naar Engeland te eskorteren.

Het eskader onder de bevelen van den Prins *de Joinville* zou aanvankelijk alleen bestaan uit *de Suffren* en eenige stoomvaartuigen. Eerst bij nader besluit, uitgelokt door de vijandelijke houding, welke Marokko heeft aangenomen, is bepaald dat het linieschip *Jemmapes*, het fregat *Belle-Poule* en de brik *Cassard* bij de eerste wapening gevoegd zullen worden.

De maarschalk *Gérard* is jl. Vrijdag, op weg naar zijn landgoed zijnde, door het slaan van zijn rijtuig tegen eenen hoop steenen, met geweld uit hetzelve geslingerd, en op eenen tweeden hoop steenen nedergevallen. Hij is gelukkig met eenige kneuzingen in het aangezigt er afgekomen, en een geneeskundige, dadelijk bij den maarschalk geroepen, heeft diens gezin wegens de gevolgen van dit voorval gerust gesteld.

BELGIE.

BRUSSEL, *den 11 Julij.* De Nederlandsche gezant, de heer *Rochussen*, is naar Luxemburg vertrokken, ten einde Z. M. den Koning der Nederlanden aldaar te ontmoeten. Volgens het dagblad van Namen, zal ook de heer *Smits*, gouverneur van Belgisch Luxemburg, zich derwaarts begeven, ten einde Z. M., namens zijnen Souverein, te begroeten.

Van den 12den. Een onzer dagbladen deelt als tijding uit 's Gravenhage mede dat Mw. de Gravin *van Nassau*, geboren *d'Oultremont*, weduwe van wijlen Koning *Willem I*, op het punt zoude staan van een tweede huwelijk aan te gaan, met den generaal *van Omphal*, voormalig aide-de-camp des Konings.

Een ander dagblad meldt, vermoedelijk op even goeden grond, dat Z. M. de Koning der Nederlanden zich van Luxemburg naar Parijs zal begeven om aan Koning *Lodewijk Filips* een bezoek te brengen.

— Een onzer voornaamste vlasspinnerijen heeft eene bestelling vooreene waarde van ruim een millioen frs. uit Frankrijk ontvangen. Het vlas, hetwelk men daartoe bezigen moet, is bijna uitsluitend vlas uit het departement van het noorden. Indien dit gebruik meer algemeen werd zou de oude linnen-nijverheid de eenige steun der vlasteelt in Belgie worden.

NEDERLANDEN.

EINDHOVEN, *den 10 Julij.* Z. M. de Koning is heden morgen, op hoogstdeszelfs reis naar Luxemburg, deze stad gepasseerd, zich begevende naar Roermond. In den vroegen morgen van Tilburg vertrokken zijnde, heeft Z. M. op de Cromvoirtsche-heide, bij 's Hertogenbosch, de vier eskadrons lanciers no. 1, en de werken aan het geretrancheerde kamp in oogenschouw genomen.

'S GRAVENHAGE, *den 11 Julij.* Zijne Majesteit heeft, bij verschillende dezer dagen genomen besluiten:

1°. aan den gepensioneerden luitenant-generaal *R. baron Snouckaert van Schauburg* vergund het voortdurend dragen van de tegenwoordige activiteits-uniform der generaals, en aan den gepensioneerden kapitein *C. van den Bergh* het dragen der activiteits-uniform van het wapen der infanterie;

2°. aan den 2den luitenant *J. von Salis Jenius*, van het 2de regement infanterie, en den surnumerairen adjunct paarden-arts *D. C. van der Linden*, eervol ontslag uit de dienst verleend, beiden op het daartoe door hen gedaan verzoek, en met vergunning aan eerstgenoemde tot het voortdurend dragen van de activiteits-uniform der infanterie;

3°. aan den kapitein *A. W. Anten*, van het 2de, en den kapitein *Stevels*, van het 4de regement infanterie, op het daartoe door hen gedaan verzoek, het pensioen geaccordeerd, met vergunning aan laatstgemelde om de activiteits-uniform van het wapen, waartoe hij heeft behoord, te blijven dragen;

4°. den 1sten luitenant zonder bezwaar der schatkist *F. A. E. von Lesschen* van het 2de regement infanterie, op het daartoe door hem te kennen gegeven verlangen, het tractement van non-activiteit toegestaan; en

5°. benoemd bij het 2de regement infanterie, tot luitenant-kolonel den majoor *H. F. K. Duijker*, van het 3de regement infanterie;

tot kapitein van de 3de klasse den 1sten luitenant *N. de Leeuw van Coolwijk*, van het 2de regement; bij het 4de regement infanterie, tot kapitein van de 3de klasse den 1sten luitenant *Booms*, van het 6de regement infanterie.

Van den 13den. Zijne Majesteit heeft, bij verschillende besluiten, goedgevonden: 1°. Aan den majoor *J. S. Godfroy*, thans het tractement van non-activiteit genietende, op het daartoe door hem gedaan verzoek, het pensioen te verleenen. 2°. Te benoemen: bij het wapen der infanterie, tot 2de luitenants: bij het 1ste regement infanterie *J. van Pabst*, bij het 2de reg. *J. D. A. Barre* en *H. G. van de Polder*, bij het 4de reg. *J. C. F.* baron *van Eck*, bij het 6de reg. *J. E. Frantzen* en *K. J. N. Weijland*, bij het 7de reg. *L. C. de Fremery*, bij het 8ste reg. *R. F. Jehu* en *W. van Os*; bij het wapen der artillerie, tot 2de luitenants: bij het 1ste regement artillerie *F. J. C. Broers*, *M. J. van Nieuwkuijk* en *L. R. J. A. Roosmale Nepveu*, bij het 2de reg. *C. H. F. Riess*, bij het 3de reg. *J. J. Bergansius*; bij het corps ingenieurs, mineurs en sappeurs, tot 2de luitenants: *J. Valter*, *W. F. H. van Balveren* en *H. Rietveld*; bij het wapen der infanterie in Oost-Indie, tot 2de luitenants: *A. de Veer de Rochemont* en *L. J. F. Krieger*; bij het wapen der cavallerie in Oost-Indie, tot 2den luitenant: *E. Heijning*; bij het wapen der artillerie in Oost-Indie, tot 2den luitenant: *A. Straatman*; bij het corps der genie en sappeurs in Oost-Indie, tot 2de luitenants: *L. H. Deeleman*, *W. F. Versteeg* en *S. E. W. Roorda van Eijsinga*; allen tot dus verre cadets voor de wapens, waarbij zij thans worden benoemd, aan de Koninklijke militaire akademie.

— Door den Minister van Financiën is op heden aan de heeren leden van de beide Kamers der Staten-Generaal *officieus* toegezonden het ontwerp van wet, houdende vaststelling van een nieuw tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer, vergezeld van de daarbij behoorende memorie van toelichting, zoodanig als hetzelve, bij de opening van de naastvolgende zitting der Staten-Generaal, aan Hun Edel Mogenden ter behandeling zal worden aangeboden.

ROTTERDAM, *den 11 Julij.* Wij vernemen, dat de heer *A. van Rijckevorsel*, die bij eene tweede stemming door de Provinciale Staten van Zuid-Holland, tot lid der Staten-Generaal was herkozen, voor deze benoeming bedankt heeft, omdat Z. E. geloofde uit eene zoodanige herkiezing de goedkeuring zijner politieke houding in de Kamer niet te kunnen opmaken. Men moge die houding beamen of niet, zeker is het, dat deze handeling, hoe men haar ook beoordeele, eene kieschheid en onafhankelijkheid van karakter toont, welke achting inboezemen. Er zal dus eene nieuwe keuze door de Provinciale Staten voor de Tweede Kamer gedaan moeten worden; wij hopen, dat de goede beginsels daarbij voorzitten mogen.

Van den 12den. Volgens de aankondiging, welke heden in deze Courant is opgenomen, zal de Rijnspoorweg op den 17 dezer maand tot Driebergen voor het publiek worden opengesteld. Op den 7 dezer is te Utrecht aanbesteed geworden het leggen van het spoor tusschen Driebergen en Ede, welk werk in het najaar van 1844 moet zijn voltooid. De aardewerken in den omtrek van Arnhem worden met kracht voortgezet, en het laat zich aanzien dat de geheele weg tot die stad, in het vroege voorjaar van 1845, voor den vervoer zal kunnen worden geopend. Wat de verlenging des wegs tot Arnhem betreft, verneemt men dat de opnemingen der beide lijnen, die daarvoor in aanmerking komen, namelijk die langs Anholt en langs Emmerik, zoo goed als zijn afgeloopen. Op Pruissisch grondgebied hebben gelijke opnemingen plaats gehad voor de verbinding van den weg met den Keulen-Mindener baan, en anderdaags heeft de fungerende hoofd-ingenieur van den waterstaat *Van der Kun*, die met het beheer over de uitvoering der werken tot aanleg van den Rijnspoorweg is belast, vergezeld van den ingenieur *van Reede van Oudshoorn*, eene inspectie op het Pruissische territoir bijgewoond, die op last van de Pruissische Regering door eene commissie van Pruissische ingenieurs is gedaan, ter toelichting van de geopperde vraag, in hoe verre de hiervoren bedoelde verbinding met den Keulen-Mindener baan langs Anholt, dan wel langs Emmerik zou behooren plaats te hebben.

LEYDEN, *den 8 Julij.* Ieder, wien het wetenschappelijk onderwijs aan onze hoogeschool ter harte gaat, heeft het leedwezen en verbazing op de onlangs uitgekomen *series lectionum*, gelijk op die van het voorgaande jaar, de volgende zinsnede opgemerkt: » *Lectiones de Logica, Metaphysica et Philosophiae historia, dein quando vacuo loco prospectum erit, indicabuntur.*" Het strekt voorwaar niet tot eer van Nederland of van hen, aan wien de zorg voor het hooger onderwijs is opgedragen, dat *gedurende meer dan een jaar* het onderwijs in de drie bovenstaande vakken geheel heeft stil gestaan. Welk een invloed dit op de opleiding van zoo vele jonge lieden, voor wier studie-vak het houden van een

of meer dier collegien verpligtend zijn zoude, en op de door hen af te leggen *examina* hebben moet, zal ieder gereedelijk beseffen. Maar, als men bedenkt, hoe veel goeds men ten opzigte der verwaarloosde studie van de Theoretische Philosophie door eene gelukkige keuze en tijdige benoeming van eenen bekwamen hoogleeraar had kunnen stichten, dan zal de verantwoordelijkheid voor het verzuim daaraan dubbel zwaar drukken.

LEEUWARDEN, *den* 15 *Julij*. Heden namiddag had alhier ter gelegenheid van de jaarlijksche Kermis de gewone Harddraverij van Stadswege plaats, waarop 14 paarden waren toegelaten. De prijs, bestaande in eene fraaije Zilveren Koffijvaas werd behaald door de bles-schimmel langstaart ruin *Frits*, van den heer *Wijbren A. Steensma*, te Bolsward, bereden door *Klaas Sijbrens Wiersma*, de premie, bestaande uit eene net bewerkte Zilveren Tafel-Tabaksdoos, door de zwart langstaart ruin de *Nette*, van den heer *Hein van Loon*, te Harlingen, bereden door den bekenden pikeur *Jan Pieter Oepkes de Boer*.

Door heerlijk weder begunstigd, werd dit Volksfeest door eene groote menigte belangstellenden bijgewoond, en is tot algemeen genoegen afgeloopen.

— Z. Exc. de minister van kolonien heeft ter kennis van de daarbij belanghebbenden gebragt de volgende, in de *Javasche Courant* van den 7 Februarij 1844 voorkomende aankondiging:

„Brieven uit Europa, over Alexandrie, de Roode Zee en Singapore, op Java aangebragt wordende.

„De directeur der producten en civile magazijnen brengt bij deze ter kennis van de daarbij belanghebbenden, dat het gouvernement in schikking is getreden met het plaatselijk bestuur te Singapore, ten aanzien van de voor Nederlandsch Indie bestemde brieven en paketten, welke over Alexandrie en de Roode Zee, met de zoogenaamde Overland-brievenmaal, te Singapore worden aangebragt; ten gevolge van welke schikking de bedoelde brieven en paketten, van wege het Britsch bestuur, ter laatstgenoemde plaats zullen worden afgegeven aan de aldaar gevestigde gemagtigden van de (te Batavia gevestigde) faktorij der Nederlandsche Handelmaatschap (zijnde de firma *A. L. Johnston en Co.*), die dezelve van daar, telkens met de eerstkomende geschikte scheepsgelegenheid, naar Java zullen verzenden, om door tusschenkomst van de genoemde faktorij aan de posdirectie te Batavia te worden ter hand gesteld, waarna die brieven en paketten als gewone zeebrieven beschouwd, en dien overeenkomstig naar hunne verdere bestemming zullen verzonden worden.

„Met betrekking tot de, voor de bovenbedoelde brieven en paketten verschuldigde porto's wordt al verder bekend gemaakt, dat de portgelden tot Singapore verschuldigd, van wege het Britsch bestuur dier plaats, op elken brief of paket zullen worden bekend gesteld, en dat die gelden van de belanghebbenden zullen worden teruggevorderd in verhouding van 400 centen koper voor de Spaansche mat, waaronder alsdan ook alle na de afgifte der brieven te Singapore gevallen onkosten zullen begrepen zijn. — Batavia, den 6 Februarij 1844."

Bij deze mededeeling heeft de genoemde minister berigt, dat inmiddels, in den aanvang van het jaar, aan den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indie de noodige magtiging is afgezonden, om, zoodra het getal Rijks-stoombooten in Indie dit zal gedoogen, en men met eenige zekerheid kan rekenen op de aankomst en het vertrek der Engelsche stoombooten *te* en *van* Singapore, het noodige te verrigten, om eenmaal in de maand eene stoomboot naar die plaats te zenden, tot het brengen en afhalen van brieven; terwijl het uitzigt bestaat, dat nog in den loop van dit jaar het vereischte getal stoomschepen in Indie zal aanwezig zijn.

— De Staten van Overijssel hadden in 1843 besloten, den weg van Meppel naar Zwartsluis, zoo ver die over Overijsselschen grond loopt, te doen opmaken, bepuinen en begrinden, mits het gedeelte van dien weg op Drentsch territoir ook werd bevloerd. Nadat er geregelde stoombootdiensten van Kampen en van Zwolle op Amsterdam zijn opgerigt, is het belang van dien weg niet weinig toegenomen, daar dezelve als nu, in verband met gezegde stoombootdiensten, het kortst mogelijk traject van Meppel en achtergelegen plaatsen in Drenthe, Groningen en Vriesland naar Amsterdam daarstelt. Deze weg is ook, als het ware. slechts eene noodzakelijke verlenging van den reeds bestaanden grindweg van Kampen op Zwartsluis, die op kosten van Overijssel is aangelegd, zoodat er door de verbetering van den onderhavigen weg ook eene betere gemeenschap tusschen Meppel, Genemuiden, Hasselt, Kampen, enz. zal ontstaan.

— In het Verslag aan de Zuid-Holl. Staten leest men: „Men is bezig de bedijking der Haarl. meer te voltooijen op die kleine gedeelten, waar men met de onteigening van gronden moeite had ondervonden; men hoopt dit jaar mede de gaten in de ringdijken te kunnen digten. Het Stoomwerktuig te Spaarndam tot uitlozing van het meerwater in het IJ, is bijna geheel in orde en zeer spoedig zal men met hetzelve eene proef kunnen nemen. Wat de Leeghwater betreft, de inrigting van het daartoe geplaatst gebouw wekt aller bewondering; 11 pompen zijn daarvoor uit Engeland aangevoerd; de stoomketel en de balansen, te Amsterdam vervaardigd, zijn reeds geplaatst. Het alsnu uit Engeland aangevoerde stoomwerktuig zal daarbij zoo spoedig mogelijk worden gesteld, en zullen de werkzaamheden der bouwing, die daarnaar thans wachten, spoedig kunnen worden voltooid. De verbreeding van het Katwijksche kanaal en der sluis S in hetzelve, zal in Augustus e. k. voltooid en daarmede deze uitlozing voor het meerwater daargesteld zijn. In 1843 is algemeen toenemende lusteloosheid in alle handelstakken waargenomen; de klagten van weinig vertier en vermindering van prijzen vermeerderden steeds. In den handel der overzeesche producten is nog geen wezenlijke keer ten goede op te merken; voor vele andere takken van inwendige nijverheid is weinig grond om verbetering te wachten. In de eerste maanden van 1844, berigt men van Rotterdam, is vooral in den vervoerhandel op Duitschland merkelijk vermindering. De transito-handel heeft te Dordrecht in 1843 een aantal meerder ladingen doen aankomen dan in in 1842. De boterhandel lijdt onder de mindere qualiteit voor de verzendingen; de kaashandel is weer onvoordeelig geweest, vooral doordat verbeterde Americaansche kaas op de Engelsche markten wordt aangebragt. De reederijen blijven in zeer kwijnenden staat, zonder dat spoedig beterschap is te verwachten. De fabrijken in onze provincie worden wel meest aan den gang gehouden, maar of met schade of althans zonder voordeel der eigenaren gedreven, en mogen in het algemeen kwijnend genoemd worden. In de fabrijken te Leijden was dit voorjaar meer levendigheid. Schiedam lijdt verbazend door den achteruitgang der koren-wijnstokerij. De berigten over den landbouw over 1843 zijn over het algemeen niet ongunstig. In Overvlakkee is in 1843 meer in het groot eene proef genomen met de guano-bemesting, in plaats der gewone en in vergelijking met deze; er zullen eenige jaren moeten verloopen, om te kunnen zien, of de grond, voortdurend met deze mest besteld, door derzelver sterke werking ook benadeeld wordt. Zoo de het eerste jaar verkregen gunstige resultaten zich blijven vertoonen, zal deze bemesting, om de mindere kosten en betere productie der vruchten, op dezelve gezaaid, vooral bij het gebrek aan mest, dat op vele plaatsen bestaat, op den landbouw zeer gunstig werken. In boter en kaas is de kleine handel levendig en de prijzen middelmatig geweest. De longziekte onder het vee blijft menigen landman gevoelige slagen toebrengen: evenwel is door meerdere aanfokking. Het aantal voorhanden en ter markt gebragt vee geenszins verminderd. In het begin dezes jaars hebben 2 veeartsen van Gedept. Staten verzocht, eenige runderen te mogen aankoopen in bijna gezonden staat of wel in de allereerste periode der ziekte, om die te openen en op de bevindingen daarvan zoo mogelijk eene betere geneeswijze te vestigen. Dit vergund zijnde, is aan Gedept. Staten onlangs door een dier veeartsen berigt, dat hij vermeent eene belangrijke ontdekking gedaan te hebben over den oorsprong en de geneeswijze der longziekte; wordende bij Gedept. Staten nadere opgave hieromtrent verwacht. De groote haringvisscherij, die in 1842 geen voordeel opwierp, is in 1843 zoo goed als mislukt. De versch-haring-visscherij en de versche visscherij leverden betere uitkomsten; de beugvisscherij is zeer gedrukt door een hoog inkomend regt in Belgie."

— De Staat der Nederlanden is, ten gevolge van de inschrijvingen op de daartoe bestemde registers, thans eigenaar geworden van al de vaste goederen, vroeger aan de maatschappij van weldadigheid toebehoord hebbende, voor zoo ver die namelijk gelegen zijn aan de Ommerschans en te Veenhuizen, met uitzondering alleen van ongeveer 900 bunder veen of heide. Voor het bedrag van hetgeen de Staat nu nog van die maatschappij te vorderen heeft, zijn op al hare vaste goederen hypothecaire inschrijvingen genomen. Ook de roerende goederen, te Veenhuizen en aan de Ommerschans aanwezig, zijn de eigendom van den Staat geworden.

— Eenige notabele Overijsselaren hebben de Staten van dat gewest bij adres verzocht, om niet mede te werken tot de uitvoering van het ontworpen kanaal van Coevorden naar de Vecht, maar dezelve door alle middelen voor te komen. In dat adres wordt aangevoerd: „Men kan uit de Dedemsvaart een' zijtak graven langs Coevorden en Schoonebeek in de Eems bij Meppen, van waar het Lingsche kanaal voert tot Lingen, terwijl van daar de Eems weder bevaarbaar is tot nabij Munster. De afstand van de Dedemsvaart naar Coevorden is van beduidenis niet grooter, dan het boven bedoeld project-kanaal, en van de Dedemsvaart tot aan de Drentsche grenzen doorsnijdt men de Aner, Anerveensche en Scheersche veenen, wier eigenaren voor eigene rekening de doorvaart gewis wel willen graven, wijl daartoe de plannen en projecten reeds bestaan. In de kontrakten, tusschen het rijk en de belanghebbenden der Dedemsvaart, is de vrijheid tot doorgraving uit de Dedemsvaart naar Coevorden bedongen. Tusschen Coevorden en de Eems ligt eene veenvlakte van ongeveer 6 uren gaans, die alleen door eene smalle strook zandgrond van de Eems is gescheiden, zoodat de kosten van een kanaal derwaarts, als loopende door de veenen, de uitvoering niet behoeven in den weg te staan. De Groninger veenkanalen worden met spoed voortgezet in de rigting van Coevorden, en behoeven door de veenen slechts ruim 4 uren gaans verlengd te worden, om Coevorden te bereiken. Het ligt dus in Overijssels vooruitzigten, dat, zoo de Dedemsvaart wordt doorgetrokken tot Coevorden, dat kanaal eenmaal zal worden voortgezet met een' zijtak naar het Lingsche kanaal en de gelegenheid zal openen voor de scheepvaart door en uit ons gewest tot bijna onder de muren van Munster. Het ligt in Overijssels vooruitzigten, door een' waterweg in verbinding te komen met de Groninger veenkanalen, die leiden tot nabij den Dollart: die kanalen kunnen eenmaal tot in den Dollart zelven worden doorgetrokken, waardoor ook zelfs voor kleine vaartuigen aan de mogelijkheid eener vaart op de havens van Emden, Bremen, Hamburg en zelfs die der Oostzee van en door Overijssel zou kunnen gedacht worden. Deze vooruitzigten zouden wegvallen, zoo men eene *handelsvaart* groef van Coeverden naar Gramsbergen, die niet uitkwam in de Dedemsvaart, maar in de Veeht, zonder zelfs met de Dedemsvaart in verbinding te staan.

„De geprojecteerde vaart, als *waterlossing*, is voor een deel van Overijssel zeer nadeelig, daar zij de streken lang de Vecht onder Gramsbergen en Hardenberg, die nu reeds door gedurige inundatien lijden, geheel zou bederven. Volgens het andere plan van doorgraving van Coevorden tot in de Dedemsvaart, kan Drenthe van water worden ontlast, zonder dat Overijssel wordt gedrukt. Men kan door bermslooten langs het kanaal van Coevorden het water leiden in het hoogste pand der Dedemsvaart, waaruit het door wijken in de Vecht kan komen: zoo schaadt het Drentsche water niemand en kan het nog de Dedemsvaart voeden."

Vervolg van het **VERSLAG** *van de GEDEPUTEERDE STATEN aan de STATEN der Provincie* Vriesland, *gedaan, in derzelver vergadering van den* 2 *Julij* 1844 (*zie Leeuwarder Courant van den* 9 *dezer*).

Aan eene door den Heer Hoofd-Ingenieur voorgestelde doorgraving van het uiteinde dan het bedoelde buitenkanaal tot in het *Reitdiep*, over de lengte van omtrent 115 ellen, hebben wij, hoezeer die doorgraving wenschelijk achtende ter bevordering van den afloop des waters, geen gevolg kunnen geven, wegens de in onze oogen zeer overdrevene eischen van de betrokken belanghebbenden, welker grond daartoe zoude hebben moeten worden in bezit genomen; terwijl wij evenwel, in verband tot de bestaande omstandigheden, de zaak niet van dat belang hebben geoordeeld om de toepassing der Wet op de geregtelijke onteigening in te roepen.

Bij het ontwerp der Algemeene Provinciale Begrooting voor den jare 1844, door ons aan UEd. Groot Achtb. voorgedragen in de vergadering van het vorige jaar, hadden wij, naar aanleiding van een daaromtrent door den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat gedane opgave, voorgesteld onder de uitgaven eene som van *f* 600,00, ter uitbaggering van het buitenkanaal der zeesluis de *Nieuwezijlen*, doch welke op die begrooting, bij het arresteren derzelve, niet is aangebragt, ten gevolge van het, door de uit UEd. Groot Achtb. midden tot onderzoek van dat Ontwerp-Begrooting benoemde Commissie, bij haar rapport te kennen gegevene, of het niet allernoodzakelijkst en raadzaam zoude zijn die uitbaggering nog in het loopende jaar te doen plaats grijpen en de daarvoor gestelde som van *f* 600,00 te vinden op het daarvoor geschikte respect voor onvoorziene uitgaven van de Provinciale Begrooting van 1843.

Hoezeer nu wel geen regtstreeks besluit door UEd. Groot Achtb. is genomen, om die uitbaggering te doen uitvoeren, zoo hebben wij toch evenwel, *en* door het aangevoerde, *en* door het vermelde in het eerste punt der conclusie van het rapport der bedoelde Commissie, met betrekking tot deze aangelegenheid, gemeend ons voor gemagtigd te kunnen houden, die uitbaggering te doen plaats hebben, als daardoor overeenkomstig UEd. Groot Achtb. bedoelingen zullende handelen.

Dien ten gevolge is tot eenige uitdieping in het gedachte buitenkanaal overgegaan, en wel, op voordragt van den Heer Hoofd-Ingenieur, tot eene uitdieping, aanvangende aan het buitenfront der sluis en vervolgd wordende over eene lengte van *dertig* ellen, welk werk is aangenomen geworden voor de som van *f* 1,225,00, zijnde *f* 15,00 boven de som, waarop de uitvoering door den Heer Hoofd-Ingenieur was begroot.

Een speciaal ingesteld onderzoek heeft ons echter de overtuiging gegeven, dat de buitengeul of het buitenkanaal dezer Zeesluis in eenen zeer ongunstigen toestand is, en althans over eene uitgestrektheid van 2,300 à 2,400 ellen, in eenen staat verkeert, die eene dringende voorziening vordert, ten einde deze belangrijke Zeesluis aan hare bestemming te doen beantwoorden en dat uitstroomingsvermogen te doen hebben, waarvoor dezelve gebouwd is.

De wijze van die voorziening heeft reeds meermalen een onderwerp onzer ernstigste deliberatien, naar den aard en het belang der zaak, uitgemaakt; doch voor zeer verschillende beschouwingen is die gewigtige aangelegenheid vatbaar, en wij hebben nog niet tot een bepaald besluit kunnen komen; zullende te dien aanzien nog meerdere onderzoekingen moeten plaats hebben, om met de vereischte kennis van zaken die keuze te doen, welke het doel het beste zal kunnen doen bereiken.

Wij zullen derhalve later aan UEd. Groot Achtb., ten opzigte van deze hoogstbelangrijke zaak, eene gemotiveerde voordragt moeten doen.

Hiermede genaderd zijnde tot de aangelegenheden van den binnenlandschen Waterstaat der Provincie, strekt het ons tot genoegen UEd. Groot Achtb. te mogen mededeelen, dat de toestand van denzelven van tijd tot tijd nog veel verbetert, en er nu en dan, zoowel *plaatselijke*, als meer *algemeene* werken worden uitgevoerd, die daarop eenen belangrijken invloed uitoefenen, zeer in het voordeel van de Scheepvaart en de Waterlossing.

Algemeen worden die belangen ingezien en gewaardeerd, blijkende reeds, bij ondervinding, hoe veel nut door de in de laatste jaren uitgevoerde verbeteringen aan kanalen, bruggen enz., is tot stand gebragt.

Het op de begrooting voor den jare 1843 voorkomende werk wegens de verandering en verbetering van de brug over de Stadsgracht bij de woudpoort te *Dockum*, benevens de afgraving van het bastion en van den daartegen over liggenden moestuin bij het *Dockumerdiep*, is naar wensch uitgevoerd; terwijl wij met de Regering der stad *Dockum* eene billijke overeenkomst hebben getroffen, bij wijze van afkoop, omtrent het onderhoud van die brug voor het vervolg, een en ander naar de bedoelingen van UEd. Groot Achtb. resolutie van den 17 Augustus 1842, no. 2.

Nadat die brug was opgenomen, is dezelve dan ook aan de Regering van *Dockum* in onderhoud overgedragen.

Bij ons vorig verslag gaven wij aan UEd. Groot Achtb. te kennen, dat er deliberatien aanhangig waren om in den jare 1844 over te gaan tot de slatting der trekvaart, loopende van af de *Bolswarderbrug* (liggende over de trekvaart van *Leeuwarden* naar *Harlingen*), door *Baard*, *Hulkestein*, *Wommels*, *Burgwerd*, *Bolsward*, *Tjerkwerd* en *Parrega*, tot nabij de stad *Workum*; terwijl wij aan UEd. Groot Achtb., bij eene afzonderlijke voordragt, voorstel hebben gedaan, om, indien in den jare 1844 door de onderhoudpligtigen zullen worden geslat de kanalen het *Ouddeel*, de *Murk*, de *Woudvaart* en de *Juckemavaart*, alsdan daaraan, ten koste der Provincie, eenige verbeteringen aan te brengen, waartoe ook door UEd. Groot Achtb. is besloten.

Wat het eerstgenoemde werk aanbelangt, hetzelve wordt in dit jaar gedeeltelijk uitgevoerd, te weten voor zoo veel betreft het gedeelte tusschen de Steden *Workum* en *Bolsward*; en zulks uit hoofde de belanghebbenden dit wenschelijk hebben geacht, zoowel uit hoofde van de groote uitgestrektheid van de vaart van af de *Bolswarderbrug* tot aan *Workum*; hetwelk in verband tot andere uit te voeren werken, nadeeligen invloed op de te besteden kosten zoude kunnen hebben, als om dat sommige Contributien betrokken waren *en* bij de slatting van de trekvaart van *Workum* tot *Bolsward*, *en* bij die van *Bolsward* tot de *Bolswarderbrug*, waarvoor het derhalve bezwarende zoude zijn in één jaar de benoodigde gelden te vinden.

De slatting van het andere gedeelte, zoo even gemeld, is dien ten gevolge in advies gehouden; zullende, bij de beraadslaging tot uitvoering daarvan, teveus in overweging worden genomen de slatting van het kanaal van af de stad *Bolsward* naar de *Mackumermeer*, daarmede in dadelijk verband staande, vooral wat de waterlossing betreft.

De aanbesteding der slatting van de trekvaart van nabij *Worknm* naar *Bolsward*, over eene lengte van 10,371 ellen, is door de Gecommitteerden uit de ingezetenen van de Steden en Dorpen, contribuerende tot die slatting, ten overstaan van de ter bevordering van gedacht slattingswerk benoemde Commissarissen uit deze vergadering, en van de Commissarissen uit de Plaatselijke Besturen van *Bolsward*, *Wonseradeel*, *Wijmbritseradeel* en *Workum*, geschiedt op Zaturden 25 Mei jl., en is dat werk aangenomen voor de som van *f* 25,800,00.

Wat betreft het andere werk, de slatting van het *Ouddeel*, de *Murk*, de *Woudvaart* en de *Juckemavaart*, hetzelve wordt ook in dezen jare uitgevoerd, met de verbeteringen daaraan, ten koste der Provincie, aan te brengen.

De Gecommitteerden uit de van ouds onderhoudpligtigen, contribuerende tot de slatting van gemelde vaarten en waterlossingen, hebben, ten overstaan van de ter bevordering van dat slattingswerk benoemde Commissarissen uit deze vergadering, mitsgaders van Commissarissen uit de Plaatselijke Besturen van *Tietjerksteradeel*, *Dantumadeel*, *Leeuwarden* en *Leeuwarderadeel*, dat werk op Dings-

den 4 Junij jl. aanbesteed, en is hetzelve, langs 22,020 ellen, aangenomen voor eene gezamenlijke som van *f* 25,800,00, voor zoo verre ten laste van de onderhoudpligtigen komende, en dus buiten hetgeen wegens verbeteringen door de Provincie zal moeten worden besteed, waarvan het bedrag nog onbekend is.

Beide gedachte werken zijn reeds onder handen, en aanmerkelijk zullen de verbeteringen zijn, die daaruit voor scheepvaart en waterlossing zullen moeten voortvloeijen.

Buiten en behalve deze genoemde twee belangrijke slattingen, is ook reeds in uitvoering het werk, waartoe door UEd. Groot Achtb., ten vorigen jare, op kosten der Provincie, is besloten, namelijk, het uitdiepen en verwijden van het kanaal, strekkende van af het oostelijk uiteinde der nieuwe doorgraving te *Bergumerdam*, door de *Bergumermeer*, het *Kolonelsdiep* en langs een gedeelte der trekvaart van *Dockum* naar *Stroobos* tot aan laatstgemelde plaats, over eene lengte van 16,058 ellen.

Op den 3 Mei jl. heeft de aanbesteding van dat werk, daaronder evenwel niet begrepen het bouwen eener nieuwe ophaalburg bij het *Blaauw Vallaat*, waaromtrent de onderhandelingen met de onderhoudpligtigen nog niet zijn afgeloopen, plaats gehad, en is de aanneming geschied in vier perceelen, voor de gezamenlijke som van *f* 47,400,00.

Door deze werken, vermeerderd met de in onderscheidene Gemeenten, door de zorg der Plaatselijke Besturen, uitgevoerd wordende slattingen, van meerder en minder algemeen, of wel van geheel plaatselijk belang, worden gewis de materiele belangen van dit Gewest zeer bevorderd; want zoodanige verbeteringen hebben eenen onmiskenbaren gunstigen invloed op de belangen van handel, scheepvaart en landbouw.

In verband tot de peiling van de *Dockumer Ee* of de trekvaart van *Leeuwarden* naar *Dockum*, waarvan wij den uitslag in het vorige jaar aan UEd. Groot Acht. mededeelden, hebben wij later ook doen peilen het *Dockumerdiep*, loopende van uit de Stadsgracht te *Dockum* tot aan de Zeesluis de *Nieuwezijlen*, doch, in meerdere mate nog dan van de *Ee*, is ook van het *Dockumerdiep* gebleken, dat eene uitdieping daarvan vooreerst nog niet noodzakelijk is, als zijnde hetzelve, bij eene aanmerkelijke breedte, algemeen voldoende diep voor waterlossing en scheepvaart.

Overigens zal de door ons bij het Ontwerp der Algemeene Provinciale Begrooting voor den jare 1845 over te leggen staat UEd. Groot Achtb. aanwijzen den stand van uitvoering der werken, tot welker daarstelling of buitengewoon herstel door UEd. Groot Achtb. is besloten, loopende die staat als nu over de werken, begrepen in de begrootingen van de jaren 1842, 1843 en 1844.

De aangevangene onderhandelingen met de onderhoudpligtigen van de *Kimswerderzijl* of *Brakepijp*, waarvan wij bij ons vorig verslag melding maakten, hebben geene gunstige uitkomsten opgeleverd; hebbende wij, voor het geval dat eene verbetering en verwijding van die pijp of zijl, van wege de Provincie, wierd tot stand gebragt, met dezelven geene billijke schikking kunnen treffen.

(*Zie verder het vervolg in het Bijvoegsel dezer Courant.*)

BESTUURDERS VAN HET VRIESCH GENOOTSCHAP VAN PROEFONDERVINDELIJKEN LANDBOUW, berigten den belanghebbenden, dat de jaarlijksche keuring van ENTER- en TWENTER STIEREN, onder uitloving der zilveren en bronsen Medailles, plaats zal hebben op *Vrijdag den 26 Julij 1844*, des voormiddags ten elf ure, voor de herberg van den Kastelein *E. Nauta*, aan de Koemarkt te Leeuwarden.

P. A. MEETER, *Secretaris.*

Stedelijk Gymnasium te Franeker.

Vrijdag den 19 Julij, des morgens ten 9 en des namiddags ten 3 ure, zal op het Raadhuis dezer Stad het openlijk Examen worden gehouden van de Leerlingen van bovengenoemd Gymnasium; terwijl op Zaturdag e. k. des morgens ten 10 ure in de Kerk der Doopsgezinden, de Promotie en Prijsuitdeeling zal plaats vinden. — Bij deze gelegenheid zullen twee zeer verdienstelijke Leerlingen *K. Banga* en *J. Bölger*, de door hen zelven bewerkte opstellen voordragen, en met Prijzen tot het Academisch onderwijs worden bevorderd. In de onderscheidene klassen ontvangen Prijzen *L. Petraeus*, *B. Bekker*, *B. Bölger*, *J. Telting* en *W. H. Burghraef*, voor de oude talen, voor de moderne, als voor de Engelsche *K. Banja*, voor de Hoogduitsche *L. R. Wentholt* en voor de Fransche *K. Jellema*. Verder worden in de onderscheidene klassen voor het Wetenschappelijk onderwijs Testimonia uitgereikt. Alleen de met Prijzen begiftigde Leerlingen zullen Gratiarum-actiones opzeggen.

Ieder, die eenig belang stelt in deze bloeijende inrigting, wordt ter bijwoning van deze plegtigheid uitgenoodigd door

P. H. F. JUNIUS,
Rector van het Stedelijk Gymnasium.

*** Ondertrouwd:

ROELOF BROEKMAN, met
JACOBA HENDRICA BOSCH,
en
PHILIPPUS REINIER SNIJDER, *van Harlingen*, met
CATHARINA BOSCH.

Amsterdam, den 4 Julij 1844.

*** Getrouwd:

Leeuwarden, den 6 Julij 1844. — J. D. DE COOLE, *van Vreeswijk*, en T. B. VAN DIJK.

*** Getrouwd:

Pietersbierum, den 7 Julij 1844. — JOHs. VEENSTRA, *van Leeuwarden*, en ANTJE BRUINING.

Eenige kennisgeving.

*** Getrouwd:

Wolvega, den 12 Julij 1844. — MR. J. J. RAHUSEN, en A. C. VAN HELOMA.

Eenige kennisgeving.

TJUMMARUM, den 5 Julij 1844. Heden beviel zeer voorspoedig van eenen ZOON A. R. DE BEER, Echtgenoote van

P. H. W. BRUINSMA.

LÖNNEKER, den 5 Julij 1844. Heden verloste van eene welgeschapene DOCHTER JOSINA NAUTA, geliefde Echtgenoot van

G. DAVINA.

Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel mijne Echtgenoot IJ. F. KLEIN, van eenen ZOON.

Akkrum, den 9 Julij 1844. — S. W. V. D. END.

LEEUWARDEN, den 10 Julij 1844. Heden beviel van een' ZOON NAMKJE TACONIS, Echtgenoote van

B. MEINDERSMA Ez.

Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel door Gods goedheid van eenen ZOON T. VAN DER ZWAAG, geb. KRIZER.

Dronrijp, den 14 Julij 1844.

Eenige kennisgeving.

*** Mijn Echtgenoot AGE BOUWES VAN DIJK, ontsliep heden, na een smartelijk lijden van 10 weken en eene Echtvereeniging van ruim 9 jaren, in den ouderdom van 32 jaren en 8 maanden, mij nalatende een Zoontje.

Leeuwarden, den 7 Julij 1844. — Wed. A. B. VAN DIJK, geb. ELZINGA.

*** Heden overleed alhier, in den ouderdom van circa 51 jaren, mijn waarde Man, JENTJE JANS VAN GLINSTRA, in leven Boterschipper. Diep betreurd door mij en zijne zes nagelaten Kinderen.

Harlingen, den 7 Julij 1844. — PETRONELLA R. BEERS.

Eenige Kennisgeving.

*** Heden namiddag ruim 4 ure ontsliep onze waarde Moeder en Behuwdmoeder ANTJE FEENSTRA, Weduwe DIRK VAN GORKUM, in den gezegenden ouderdom van bijna 76 jaren.

Sneek, den 9 Julij 1844. — G. HOUWINK. S. HOUWINK, geb. VAN GORKUM.

Vrienden en Bekenden gelieven deze algemeene, voor bijzondere kennisgeving aan te nemen.

*** Heden overleed, tot onze innige droefheid, onze hartelijk geliefde ZOON, PIETER, in den nog bloeijenden leeftijd van slechts 27 jaren en 9 maanden. Hij bezweek heden morgen ten 4 ure, na één langdurig smartelijk en langzaam uitterend lijden. Hij was een veelbelovend jongeling, en wat wij, wat zijne Broeders en Zusters, die hem opregt beminden, in zijn gemis betreuren, zullen het best beseffen, die hem in zijnen omgang kenden, en vooral zij, die dergelijk verlies met ons ondervonden en er van bewust zijn, hoezeer wij nog maar korts geleden, het noodlottig verlies van één dierbaar *Kleinkind*, dat ook *zijne* Lieveling was, betreuren.

Echter wenschen wij onzen besten troost te vinden, door het Evangelie van Christus, in de hoop op een gelukkig wederzien, dáár, waar geene smarten gekend worden.

Tjerkgaast, den 9 Julij 1844. — J. H. TROMP. B. P. DIJKSTRA.

*** Heden overleed op het alleronverwachtst, na eene gelukkige Echtvereeniging van $7\frac{1}{2}$ jaren, mijne hartelijk geliefde Echtgenoot TAETSKE SARTORIUS, in den nog jeugdigen leeftijd van 29 jaren, mij nalatende 3 Kinderen, te jong om ook dit, voor hun, zoo groot verlies te beseffen.

Leeuwarden, den 10 Julij 1844. — W. VAN NUS.

*** Heden namiddag te drie ure overleed aan de gevolgen eener langdurige en uitterende ziekte, mijne geliefde Echtgenoote SJOUKJE STELWAGEN, in den jeugdigen leeftijd van ruim 31 jaren, na eene Echtverbindtenis van zes jaren, mij een Dochtertje nalatende van slechts zestien maanden.

Franeker, den 11 Julij 1844. — J. BOLMAN.

Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed tot onze innige droefheid ons veelgeliefd jongst Zoontje CLAAS, in den nog jeugdigen leeftijd van circa twee jaren.

Leeuwarden, den 13 Julij 1844. — N. MIEDEMA. W. MIEDEMA, geb. TUIJNHOUT.

JOURE, den 14 Julij 1844. Heden overleed alhier de Hoog Welgeboren Heer VALERIUS LODEWIJK VEGILIN VAN CLAERBERGEN, in den ouderdom van bijna zeventig jaren, Lid der Ridderschap van Vriesland en oud Grietman van Haskerland.

De Prijs der BOTER te *Leeuwarden*, den 12 Julij 1844, 21,50 à 23,50.
KAAS *f* 11,00 à *f* 14,50.

BOTERPRIJZEN, bedongen door het *FRIESCH GENOOTSCHAP van Proefondervindelijken Landbouw:*
LEEUWARDEN, Vrijdag den 12 Julij 1844: *f* 23,50.

In eenige afdrukken van no. 55 staat abusivelijk de Prijs der Boter op de Markt te Leeuwarden f 24,00, moet zijn GEEN MARKT-PRIJS.

Prijs-Courant der Effecten.

Amsterdam, den 13 Julij 1844.

NEDERLAND.					Gebl.
Werk. Schuld	$2\frac{1}{2}$ pCt.	$61\frac{1}{4}$	$61\frac{3}{4}$	$61\frac{1}{2}$
Dito dito ...	3 »	$74\frac{1}{4}$	$74\frac{3}{4}$	$74\frac{5}{8}$
Dito dito ...	5 »	100	$100\frac{1}{4}$	$100\frac{1}{16}$
Domein-Losr.	5 »	$99\frac{3}{4}$	$100\frac{1}{4}$	100
Amort.-Synd.	$4\frac{1}{2}$ »	99	$99\frac{1}{2}$	$99\frac{1}{4}$
Dito dito....	$3\frac{1}{2}$ »	$87\frac{1}{4}$	$87\frac{3}{4}$	$87\frac{1}{2}$
Handel-Maats.	$4\frac{1}{2}$ »	$144\frac{1}{4}$	145	$144\frac{7}{8}$
Dito 1837/39.	$4\frac{1}{2}$ »			
O. I. Leening	5 »	$99\frac{3}{4}$	$100\frac{1}{4}$	100
SPANJE.				
L.b. *Ard.* van 85 £	5 pCt.	$20\frac{3}{4}$	$21\frac{1}{4}$	$20\frac{15}{16}$
Ditoonbep. Stuk.	5 »	$18\frac{1}{2}$	$19\frac{1}{4}$	
Dito...........	3 »	34	$34\frac{1}{2}$	$34\frac{1}{8}$
Ardoins Coupon......				

PORTUGAL.				Gebl.
Neg. te Londen	$2\frac{1}{2}$ pCt.	45	$45\frac{1}{2}$	$45\frac{1}{4}$
RUSLAND.				
1798, 1816....	5 pCt.:	$107\frac{1}{2}$	108	$107\frac{1}{2}$
1828, 1829....	5 »	$106\frac{1}{2}$	107	$106\frac{3}{4}$
Dito bij *Hope*..	4 »	$90\frac{3}{4}$	91	$90\frac{7}{8}$
Dito bij *Stiegl.*	4 »	$90\frac{3}{4}$	91	$90\frac{7}{8}$
AMERIKA.				
Oblig.........	5 pCt.			
Bank-Actien........		$7\frac{1}{2}$	$7\frac{3}{4}$	$7\frac{11}{16}$
OOSTENRIJK.				
Metaliek.......	5 pCt.	$109\frac{1}{2}$	110	$109\frac{11}{16}$
W. B. bij *G. & Co.*	5 »	$103\frac{3}{4}$	$104\frac{1}{4}$	104
BRAZILIE.				
Obl. te Londen	5 pCt.	83	$83\frac{1}{2}$	$83\frac{1}{4}$

Napels. Cert. bij *F. en Co.* $92\frac{3}{4}$, $93\frac{1}{4}$, 93; Braz. 1839 £ 100, $81\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$; Peru $16\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$; Mexico $32\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$.

Integralen waren begin beurs iets flaauwer, doch herstelden zich later op de koers van gisteren; 5 pcts. en Losr. O. Ind. Bezittingen prijshoudend; 3 en 4 pcts. alsmede $4\frac{1}{2}$ pct. Sijndicaat iets williger; Handelmaatschappij was meerder gevraagd en hooger in prijs.

Spaansche fondsen waren, met weinig handel, iets flaauwer; de overige buitenlandsche zonder verschil.

POOLSCHE LOTEN à fl. 500.

HOOGSTE PRIJZEN.

No.		No.		No.		No.		No.	
151287	*f* 1,000,000	6221	*f* 14,000.	36715	*f* 7,000.	3926	*f* 4,200.	88561	*f* 4,200.
162322	» 300,000	27632		48200		16327		106441	
120242	» 150,000	74616		71936		28394		106472	
120295		129305		106403		36798		116955	
148299	» 25,000	139516		152100		65548		154602	
151266		223150		176147		65561		173127	
162400		224355		182500		71945		204042	
191191		264252		224373		74686		247518	
196102		3979	*f* 7,000.	237685		74698		280134	
224329		16588		250020		86020		280154	

Ten verzoeke van Kerkvoogden, worden mits deze opgeroepen, de Hervormde Floreenpligtigen der hierna te melden Dorpen in de Grietenij Ooststellingwerf, om te compareren, als volgt:

1°. Die van *Makkinga*, *Elslo* en *Langedijke*, op Woensdag den 24 Julij 1844, des morgens ten tien ure, in het Kerkgebouw te Makkinga.

2°. Die van *Donkerbroek* en *Haule*, des morgens ten tien ure, in het Kerkgebouw te Donkerbroek, en *Oosterwolde* en *Vochteloo*, des namiddags ten drie ure, in het Kerkgebouw te Oosterwolde, op Vrijdag den 26 Julij 1844.

3°. Die van *Appelscha*, op Dingsdag den 30 Julij 1844, des morgens ten tien ure, in het Kerkgebouw aldaar.

4°. Die van *Olde-* en *Nijeberkoop*, op Woensdag den 31 Julij 1844, des morgens ten elf ure, in het Kerkgebouw te Oldeberkoop.

Ten einde op te nemen en na welbevinding te arresteren de Rekeningen over het dienstjaar 1843, alsmede vast te stellen de Begrootingen over 1845, en nieuwe Kerkvoogden te benoemen, in de ontstane vacatures.

Oldeberkoop, den 3 Julij 1844.

De Grietman van Ooststellingwerf,
G. W. F. LIJCKLAMA à NIJEHOLT.

GRIETMAN EN ASSESSOREN VAN DANTUMADEEL, convoceren bij deze, de eigenaren van Landen in die Grietenij gelegen, Onderhoudpligtigen der zoogenaamde ZIJLSRIED, om te compareren ter Grietenij Raadkamer van Dantumadeel te Rinsumageest, op Donderdag den 18 Julij 1844, des voormiddags ten 11 ure, ten einde uit hun midden te benoemen drie GECOMMITTEERDEN, om met den Commissaris uit het Bestuur dier Grietenij te regelen de werkzaamheden der Slatting van bovengemelde Waterlossing, in den jare 1844 plaats zullende hebben.

Rinsumageest, den 6 Julij 1844.

Grietman en Assessoren voornoemd,
J. J. BERGSMA.
Ter ordonnantie van dezelven,
G. JONGSMA.

TJERKWERDER ZIJL.

DE GRIETMAN VAN WONSERADEEL maakt bekend, dat de Passage voor Rijtuigen en Vee over den TJERKWERDER ZIJL, uithoofde van daaraan te doene herstellingen, van den 19 Julij 1844 tot nadere aankondiging gesloten zal zijn.

De Grietman,
C. BINKES.

HET DIJKSBESTUUR *der Contributie Hemelumer Oldephaert en aanhoorige Zeedijken*, brengt door dezen ter kennis der belanghebbenden, dat in overeenstemming met de plans van Negotiatien ten behoeve der Contributie in 1835 van *f* 65000 en in 1837 van *f* 24000 gedaan, in deszelfs Vergadering van den 10 April jl. eene uitloting heeft plaats gehad, voor de af te lossen termijnen van dezen jare, en waarbij zijn uitgeloot voor de geldleening in 1835 van *f* 65000 de nos. 6, 20, 37 en 40, ieder van duizend gulden, en de bis nos. 65*a* en 65*b*, ieder groot *f* 500 kapitaal, en voor het restant kapitaal der geldleening van 1837, ad *f* 24000, de nos. 9 en 21, ieder groot *f* 1000, zijnde voorschreven Obligatien, wat die van 1835 betreft, aflosbaar gesteld, met den 1 Augustus en die van 1837, met den 1 November dezes jaars; en tegen intrekking dier Effecten en niet verschenen Coupons, gedurende voorschreven maanden, dagelijks (behalve Zon- en Feestdagen), betaalbaar gesteld, ten Kantore van den Heer H. A. POTMA, Ontvanger-Generaal bij deze Contributie te Workum; zullende na derzelver verschijntijden daarvan later geene verdere Rentebetaling plaats hebben, en worden overigens alle verdere Obligatoire Crediteuren bij deze uitgenoodigd, om deszelfs verschenen Renten, zoo veel mogelijk op tijd te willen invorderen.

Stavoren, den 1 Julij 1844.

Het Dijksbestuur voornoemd,
T. K. TJEBBES, *Vt.*,
Ter ordonnantie van hetzelve,
H. T. DE JONG, *Secrt.*

AANBESTEDING.

DE COMMISSIE tot den aanleg van eenen Mac-Adamweg van *Sneek* naar *Bolsward*, zal op Zaturdag den 27 Julij 1844, des namiddags ten vier ure, in de Herberg te Nieuwland, aanbesteden:

Het MAKEN van een WIPBRUG in denzelfden Weg bij het dorp IJsbrechtum, met de Leverantie van Materialen en Arbeidsloonen.

Het Bestek zal van den 22 Julij 1844 ter lezing liggen in de Herberg te IJsbrechtum, terwijl op den 25 daaraanvolgende, des morgens ten 9 ure, aanwijzing op het terrein zal worden gedaan.

DE eigenaren van DECAMA, CUIJK EN FOEIJTS VEEN-COMPAGNIE, worden verzocht op Donderdag den 18 Julij 1844, des voormiddags ten 11 ure te compareren, ten huize van den Koffijschenker *Swildens*, op den Wirdumerdijk te Leeuwarden, ten einde de jaarlijksche rekening op te nemen, en verder te besluiten hetgeen dienstig zal worden bevonden.

Namens Commissarissen dier Veen-Compagnie,
J. KIJMMELL.

AANBESTEDING,

Wegens het bouwen van eenen STAL en WAGENHUIS te Pietersbierum, welke gehouden zal worden op Zaturdag den 20 Julij e. k., des namiddags ten een ure, ten huize van den Kastelein *T. van der Mei*, aldaar; bij wien tevens nadere inlichtingen te bekomen zijn.

Onderlinge Verzekering voor Brandschade.

De Gecommitteerden van de onderlinge Brand-Assurantie-Societeit, over de voormalige kantons *Franeker*, *Bolsward* en *Dronrijp*, berigten bij deze den belanghebbenden, dat de aangaven ter inschrijving bij dezelve, van VEE, HOOI en GRANEN, in de maanden Julij moeten geschieden, alsmede dat het Hooi *alsnu bij het koesten* moet worden aangegeven. — Wordende te dien einde gevaceerd, des Maandags in de Prins te Franeker, des Donderdags in de Wijnberg te Bolsward, en Zaturdagen den 20 en 27 dezer, te Halfweg bij *J. Donia* onder Dronrijp, telkens des voormiddags van 10 tot 12 ure.

Achlum, den 4 Julij 1844. *Namens de Gecommitt. voornoemd,* DRAISMA DE VRIES, *Br. ad int.*

Verkoop van een Vaartuig.

De Notaris G. BAKKER, in de Schrans onder Huizum, zal, op Donderdag den 18 Julij 1844, des namiddags ten 6 ure, ten huize van *A. B. Schanstra*, in het Bolswarder Veerhuis, op het Schavenek te Leeuwarden, *finaal* presenteren te verkoopen:

Een overdekt, zoo goed als nieuw SCHUITESCHIP, genaamd *de Goede Verwachting*, groot volgens Meetbrief 24 ton, met deszelfs Inventaris, thans liggende aan den Grachtswal *voor* het Gasthuis te Leeuwarden; dagelijks te bezigtigen en terstond te aanvaarden; waarop voorloopig geboden is *f* 509.

RIEMER HENDRIKS JAGER, op de scheid-gemeente Smilde, is voornemens ten overstaan van den Notaris VAN LIER, publiek te verkoopen:

I. Een nieuw BOERENHUIS, benevens SCHAPENSTALLING en daarbij p. m. $2\frac{1}{2}$ bunder gecultiveerd LAND (1500 roede).

II. Een nieuw HUIS met p. m. $1\frac{1}{5}$ bunder gecultiveerde en ondergrond (800 roede).

III en IV. Twee perceelen ONDERGROND, el groot $\frac{3}{4}$ bunder (400 roede).

V. Een perceel BOEKWEITENVEEN en ONDERGROND (400 roede).

VI. Een perceel (700 roede) TURFVEEN en BOEKWEITENVEEN en ONDERGRONDEN.

Alles staande en gelegen in een Opstrek op de scheid-gemeente de Smilde aan de Witte Wijk op de Grenzen der provincie Vriesland.

De inzate zal plaats hebben te Smilde, ten huize van *Sipke Luxwolda*, op Woensdag den 31 Julij 1844, des avonds precies ten 6 ure.

Voor Ouders en Voogden.

Met half Augustus aanstaande zal op den Huize *Oostbroek*, gelegen aan den Straatweg tusschen 's Gravenhage en Loosduinen, worden geopend eene Inrigting voor Middelbaar Onderwijs, bestemd voor een bepaald getal van hoogstens zestien jongelieden uit den beschaafden stand, die, hetzij voor de Academische Studiën, hetzij voor de eene of andere Burgerlijke of Militaire betrekking, hetzij voor den Handel worden opgeleid.

De Prospectus, waarin de vakken van onderwijs en de voorwaarden vermeld worden, is, voor de provincie Friesland, verkrijgbaar gesteld bij den Heer G. T. N. SURINGAR, Boekhandelaar te Leeuwarden, terwijl tot het bekomen van informatiën men zich zal kunnen adresseren aan

Den Hoog Wel Geboren Heer Jr. A. J. VAN SMINIA, te Oudkerk, Lid der Ridderschap en der Provinciale Staten van Friesland;

Den Wel Edel Gestrengen Heer W. H. SURINGAR, Hoofdbestuurder van het Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, Lid van de Commissie van Administratie over de huizen van Arrest en Justitie, enz. te Amsterdam;

Den Wel Eerwaarden Zeer Geleerden Heer J. J. ROOZEBOOM, Predikant en Schoolopziener te 's Gravenhage.

1 Julij 1844. B. L. W. MENSING.

Het is de moeite waardig om dit te lezen.

Om spoedig onze door erfenis verkregene LINNEN- en TAFELGOEDEREN finaal op te ruimen, zullen wij zulks hier op de Vleeschmarkt, naast de groote Porseleinkraam, tot zulke verbazend goedkoope prijzen verkoopen, dat slechts het gewoon weefloon er niet van betaald kan worden; en zal een ieder die onze Kraam met een bezoek vereert, dezelve niet dan zeer voldaan verlaten. De Goederen zijn alle van Hollandsch fatsoen, en laten de prijzen zoo wel als de kwaliteit niets te wenschen over.

Men moet zulks zien om te kunnen gelooven!

RUSSISCHE LINNENS.

Een stuk fijn Linneu, voor slopen en hemden, 50 el, fabrijksprijs *f* 42, thans *f* 16.
Een stuk dito extra breed, voor dito dito, 75 el, fabrijksprijs *f* 67, thans *f* 26 en *f* 28.
Een stuk extra zwaar Riga's Kroonlinnen, 58 el, fabrijksprijs *f* 48 en *f* 50, thans *f* 22 en *f* 24.
Een stuk extra fijn Konings dito, 58 el, voor Engelsche hemden, fabrijksprijs *f* 80, *f* 90 tot *f* 115, thans *f* 28, *f* 35 en *f* 46.

CHINESCHE DAMAST STELLEN:

Een Tafellaken met 12 Servetten, fabrijksprijs *f* 56, thans *f* 20.
Een dito met 12 dito, van het nieuwst geweven patroon, fabrijksp. *f* 94, thans *f* 32,
Een extra fijn dito met 12 extra fijne dito, Chineesch patroon, fabrijksprijs *f* 109, thans *f* 40.
Een Riga's dubbeld damast Tafellaken met 12 groote Servetten, fabrijksprijs *f* 115 en *f* 124, thans *f* 45 en *f* 50.

JAPANSCHE SERVETSTELLEN:

Een Tafellaken met 12 Servetten, fabrijksprijs *f* 38, thans *f* 12.
Een dito met 12 dito, extra fijn, fabrijksprijs *f* 46, thans *f* 15.
Een dito met 12 $\frac{1}{4}$ dito, extra fijn en groot, fabrijksprijs *f* 62, thans *f* 18.
Een klein dito van 2 el en $2\frac{1}{2}$ el, fabrijksprijs *f* 3 en *f* 5, thans *f* 1 en *f* 2.
Damast Ontbijt-Servetten, fabrijksprijs *f* 8, thans *f* 2.
Dames Onderrokken, fabrijksprijs *f* 8, thans *f* 2.
Ledikant-Behang, fabrijksprijs *f* 7, *f* 9 en *f* 11, thans *f* 3, *f* 4 en *f* 5.
Witte gezondheids Zakdoeken, fabrijksprijs *f* 7 en *f* 9, thans *f* 2,50 en *f* 3,50.

Men kan deze beste Goederen, des verkiezende, ter bezigtiging aan huis verkrijgen, en wij garanderen, dat de bloemen en figuren in onze Damast- en Tafelgoederen alle zuiver geweven zijn.

GEBR. SELOWSKY.

Belangrijk Berigt voor den Boerenstand.

ANNATTO of KLEURSEL,
te gebruiken bij het maken van Kaas en Boter.

Dit KLEURSEL, in Engeland bekend onder den naam van ANNATTO, is uitgevonden door de Heeren FULLWOOD BLAND en FULLWOOD te Londen.

Hetzelve is zamengesteld uit het Plantenrijk, is van hoogerhand goedgekeurd en onschadelijk bevonden en wordt uit dien hoofde in Engeland algemeen gebruikt. Het geeft aan de Kaas of Boter eene hooge of lichte goudgele oranjekleur, naarmate der hoeveelheid van hetzelve wordt vermengd, vóór dat de melk gestremd tot Kaas of de room tot Boter gekarnd wordt.

Eene groote eetlepel van dit Kleursel, ter waarde van vijf centen, is voldoende om 25 halve Nederlandsche ponden Kaas of Boter te kleuren; het kan alzoo aan onzen Boerenstand niet genoeg aanbevolen worden, te meer daar het thans genoegzaam bekend is, dat de Hollandsche Kaas, op de buitenlandsche markten, door de Amerikaansche staat verdrongen te worden, en men door het gebruik van meergenoemd Annatto zich zelven daarmede bevoordeelt en den Handel in dit ons Nationaal Product bevorderlijk is.

Door de veelvuldige aanvragen, om dit Kleursel ook in Holland verkrijgbaar te stellen, hebben de Heeren FULLWOOD BLAND en FULLWOOD tot hunnen eenigen agent in het Koningrijk der Nederlanden benoemd den Ondergeteekenden G. A. LIEVENDAG, te Amsterdam, die tevens gemagtigd is, om in de provincien Depôthouders aan te stellen, bij wie het even als bij hem Ondergeteekenden, voortaan te verkrijgen zal zijn; als ook om alle bedrog voor te komen, ieder hunner kruiken of kruikjes met een Hollandsch berigt en van zijne handteekening te voorzien, zonder welke geene voor echt zullen erkend worden.

Wordt verkocht in kruiken en kruikjes van kwart gallons of twee pints, pints, halve pints en kwart pints, waarvan de prijs op ieder derzelve vermeld staat

HET GEBRUIK:

Een groote eetlepel voldoende zijnde om 25 halve Ned. ponden Kaas of Boter te kleuren, zoo neemt men voor eene meerdere of mindere hoeveelheid, naar rato, waartoe eene kleine opmerkzaamheid verlangd wordt. De vereischt wordende kwantiteit vermengt men eerst met drie pinten melk en wordt dit mengsel daarna in de overige melk goed doorgeroerd, waarnede niet meer dan ééne minuut tijds verloren gaat. Men zorge intusschen, dat het kruikje vóór het gebruik goed geschud of geroerd en daarna zorgvuldig gekurkt of gesloten worde.

Amsterdam, Julij 1844. *De Agent,* G. A. LIEVENDAG.

NB. Degenen welke verlangen mogten van bovengenoemd Kleursel een Depôt te hebben, gelieven zich met *franco* brieven aan den Agent te adresseren.

H. BROUWER & ZOON vaceren Maandags, Dingsdags, Donderdags en Vrijdags tot betaling van $2\frac{1}{2}$ percents COUPONS W. S., versch. 1 Julij 1844, Kantore Wed. *H. F. Tjeenk c. s.*, te Amsterdam.

Aan het Kantoor van A. GRATAMA, te Leeuwarden, wordt op de bekende dagen en uren gevaceerd tot betaling der COUPONS van Certificaten $2\frac{1}{2}$ % W. S., uitgegeven door het Administratie-Kantoor van de Heeren *Ketwich & Voombergh & de Wed. Wm. Borski*, te Amsterdam; verschenen 1 Julij.

Aan het Administratie-Kantoor ten name THIJS FEENSTRA, gevestigd te Leeuwarden, wordt gevaceerd tot de betaling der COUPONS $2\frac{1}{2}$ pCt. Werkelijke Schuld, door bovengemelde Administratie uitgegeven, verschenen 1 Julij 1844.

Betaaldagen Dingsdags, Woensdags, Donderdags en Vrijdags, voormiddags van 9 tot 1 uur.

Door verandering van Woonplaats,

Brengt de Ondergeteekende ter kennis van het geëerd Publiek en van alle zijne geëerde begunstigers, zoo wel Stad- als Landgenooten, dat hij van *Oosternierum* naar *Sneek* is vertrokken, en nu woonachtig is even buiten de voormalige Noorderpoort, en dat hij daar van voornemen is het vak van WAGENMAKER, KASTELEIN en STALHOUDER uit te oefenen. Bevelende zich vriendelijk in ieders gunst en recommandatie; belovende eene prompte en civiele behandeling. Hij is nog voorzien van *NIEUWE RIJTUIGEN*, tegen een civielen prijs.

W. M. DE BOER.

Aan het geachte Publiek.

De Ondergeteekende heeft de eer te berigten, dat hij alhier gearriveerd is met zijne nieuw ingerigte Kraam, bevattende de fijnste en laatst uitgekomene FRANSCHE GALANTERIEN EN PARFUMERIEN, waaronder brillante voorwerpen in Porselein, allerkeurigst gewerkt; vele artikelen geschikt voor Ornamenten, ook is hij voorzien van vele soorten HANDSCHOENEN en BRETELS, de beste en fijnste soorten van Fransch BORSTELWERK, beste Dames GLACÉ-HANDSCHOENEN, van 65 Cents en hooger; Heeren GLACÉ-HANDSCHOENEN, 85 en 90 Cents, beste qualiteit, zware witlederen dito 60 Cents; BERLINER HANDSCHOENEN in alle kleuren, met elastiek, 50 Cents; Katoenen Handschoenen in soorten; halfzijden met elastiek, 45 Cents en hooger; geheel zijden DAMES HANDSCHOENEN met elastiek, 85 Cents; zwarte mans zijden dito, beste qualiteit, *f* 1,40; voorts eene groote partij van de beste soorten

PARFUMERIEN:

De beste Fransche Zeep, groote stukken, 14 Cents, per dozijn nog 10 pCt. minder; de fijnste en beste EAU DE COLOGNE van JOHANN MARIA FARINA, St. Julienplaats te *Keulen*, 40 Cents de flesch, per kist 10 pCt. minder; de fijnste en beste soort Pommade, 25 Cents de pot; de nieuwste soorten Odeurs, tot zeer lage prijzen; alsmede de zuivere Parel-Macassar-Olie, waarbij afgegeven wordt een eenvoudig huismiddel, onverbeterlijk om het uitvallen van het haar tegen te gaan en den groei te bevorderen, reeds bij velen met het beste gevolg bekroond. Recommandeert zich hiermede in UEds. gunst, belooft door eene goede en en prompte bediening alles aan te wenden om genoegen te geven.

M. H. VAN HASSELT,
Depôthouder van Zeep en Speelkaarten van het Verkoophuis te Amsterdam.

Mejufvr. ANNA LANSDORP, geb. SCHOLTE, van *Amsterdam*, heeft de eer de Dames te berigten, dat zij alhier is gearriveerd met een assortiment van HOEDEN, MUTSEN, PELERINES, CHEMISETTEN, MANTELETS, ZIJDEN STOFFEN voor Japonnen, HANDSCHOENEN, SCHOENEN en alles wat tot het vak van Mode behoort. Is gelogeerd ten huize van W. FEENSTRA, op het Heerenwaltje, bij het Stadshuis.

F. M. H. COHEN, Tandmeester bij het Nederlandsche Instituut voor Doofstommen te *Groningen*, recommandeert zich tot het vervaardigen van MINERALE JAPANSCHE en andere KUNST-TANDEN en GEBITTEN; dito GEHEMELTEN welke in alle opzigten met de natuurlijke overeenkomen, en tot de overige diensten welke onder het gebied van den Dentist behooren. Is te spreken of te ontbieden bij den Logementhouder WITTEVEEN, alhier, op den 17, 18, 19 en 20 dezer. Zal zijne geabonneerden bezoeken.

ZON-MICROSCOPISCHE VOORSTELLINGEN, ten huize van KINGMA, in den Wijnberg, alhier.

De Ondergeteekende dankbaar voor de gunst, die hij een aantal jaren met zijne WAFELKRAAM heeft genoten, acht zich verpligt, om zich gedurende deze Kermis op nieuw in dezelve aan te bevelen; zijne begunstigers vriendelijk verzoekende, wel op zijn *Naam* en *Standplaats* te letten.

ANTONIE DE VRIES, *van Groningen*.
Standplaats over de Verwerij van de Wed. *O. A. Oltmans*.

BILLARTPARTIJ.

D. S. ROORDA, in Roma te Leeuwarden, zal, op Donderdag den 18 Julij 1844, ten zijnen huize laten Verbillarten:
Een ZILVEREN TAFEL-KOMFOOR, tot Prijs, en
Eene nader te bepalene PREMIE.

De Liefhebbers worden uitgenoodigd zich vroegtijdig aan te geven, ten einde met deze Partij, die stellig doorgaat, ten 12 ure van den bepaalden dag een aanvang kan worden gemaakt. — *Vrije vereering.*

HARDDRAVERIJ.

Deze wone Jaarlijksche Harddraverij te Winschoten zal plaats hebben op Maandag den 22 Julij 1844.

Prijs: *Eene bij uitstek fraai bewerkte ZILVEREN KOFFIJVAAS.*
Premie: *Een dito DITO TABAKSKOMFOOR.*

De keuring der Paarden des morgens ten elf ure, ten huize van den Logementhouder F. H. WISSEMAN, en de Rijding des namiddags precies ten twee ure. Alle Paarden ten genoegen der Keurmeesters zullen worden toegelaten.

NB. Eene fatsoenlijke BURGERDOCHTER, ruim 30 jaren oud, van de Protestantsche Godsdienst en zedig gedrag, zag zich gaarne als *HUISHOUDSTER* bij eenen Heer of in een klein burger gezin geplaatst, tegen matig loon. Adres *franco* aan A. VAN ZUIJLEN, bij de Put te *Leeuwarden*.

Een SCHOENMAKERSKNECHT, van goede getuigschriften voorzien, kan dadelijk werk bekomen bij VAN DER LEEST, Leerlooijer te Kootstertille.

Een bekwame ZILVERSMIDSKNECHT kan dadelijk werk bekomen bij J. F. DIJK, te Dockum. *Brieven franco.*

Wordt gevraagd een SMIDSKNECHT, het Paardenbeslaan goed kundig. Nader Informatien bij J. KRAK, IJzerkooper te Leeuwarden.

Er wordt sedert den nacht van den 2 op den 3 Julij 1844 vermist: een zwart KALFRIER, met witte pooten en een wit plekje voor den kop, benevens een stuk uit het regter oor aan den onderkant. Die hetzelve weet teregt te brengen of aanwijzing daarvan te doen aan den eigenaar T. ANDRINGA, te Wijnjeterp, zal voor de moeite rijkelijk beloond worden.

Bij G. T. N. SURINGAR, Boekhandelaar te Leeuwarden, ziet het licht:

PHILEMON,

LEGENDE. *Versierd met negen fraaije houtsneê-vignetten*, geteekend door den Heer ROCHUSSEN. *f* 0,90.

Dit geestig Gedicht, hoewel aan velen niet onbekend, was tot dusverre niet afzonderlijk uitgegeven. Deze editie, eigenaardig geïllustreerd als zij is, zal dus, ongetwijfeld, welkom zijn aan alle liefhebbers van dergelijke producten.

DE VRIJE FRIES,

MENGELINGEN, *uitgegeven door het* PROVINCIAAL FRIESCH GENOOTSCHAP *ter beoefening der Friesche Geschied- Oudheid- en Taalkunde*. Derde deel, vierde stuk. *f* 0,60.

Deze aflevering bevat Bijdragen van de Heeren *Mr. J. Dirks* en *Jhr. Mr. M. de Haan Hettema*. Met dezelve is het derde deel compleet. Ieder deel, en ieder stuk is afzonderlijk verkrijgbaar.

VAN DER PALM,

LEERREDENEN OVER *bijzonderheden uit het leven, de leer en de daden van Jezus.* Tweede deel uitmakende het *twaalfde* deel van AL DE LEERREDENEN van Prof. VAN DER PALM.

Bij de ERVEN R. J. SCHIERBEEK, is uitgegeven en te LEEUWARDEN bij L. SCHIERBEEK en verder alom te bekomen:

De VIERDE MET VELE BIJVOEGSELEN VERMEERDERDE EN VERBETERDE DRUK VAN HET HANDBOEK DER GENEES- EN VERLOSKUNDE VAN HET VEE door Prof. *A. NUMAN*, bevattende 738 digt in een gedrukte pagina's in groot 12mo formaat, met 2 uitsl. platen à *f* 2,90.

De bruikbaarheid van dit Handboek, welks *algemeen verkregen roem door onderscheidene* aanbevelingen van Hooge Besturen Tijdschriften enz. en door het aanzienlijk debiet, ten gevolge waarvan reeds *drie groote oplagen* geheel zijn *uitverkocht*, wordt gestaafd, is door de *bijgevoegde aanteekeningen en verbeteringen grootelijks vermeerderd*; en wordt dus dit Werk aan ieder die zijn Vee gaarne gezond en sterk wil hebben, en hetzelve bij ziektegevallen enz. genezen, zeer aanbevolen.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.

Aan het slot van het onderwerp, den Waterstaat betreffende, deelden wij UEd. Groot Achtb. in het vorige jaar bij ons verslag mede, dat van wege het Rijk was aanbesteed het aanleggen van een steenen Oeverwerk, ten westen en oosten van de uitmonding der slenk op het Eiland *Ameland*, en dat dit werk zeer nuttig werd beschouwd tot behoud van het Eiland, wanneer daarmede jaarlijks over eene zekere uitgestrektheid wordt voortgegaan, waarvan aan den Heer Staatsraad, Gouverneur de toezegging was gegeven.

Dat werk is in het afgeloopen jaar tot stand gekomen, en wij hebben met genoegen vernomen, dat hetzelve thans weder wordt vervolgd, en wel over eene lengte van 325 ellen, aanbesteed voor *f* 4,400,00, terwijl het onderhoud der Duinbeplantingen op dat Eiland van 1 Mei 1844 tot den laatsten April 1847 Rijkswege is aanbesteed voor *f* 1,800,00 per jaar.

De toestand van het Eiland *Schiermonnikoog* geeft voor als nog geene aanleiding om daaromtrent aan UEd. Groot Achtb. voordragt ter voorziening te doen.

Volgens het daaromtrent bij ons ingekomen rapport van den Heer Hoofd-Ingenieur heeft de Zuidkant van het Eiland, sedert de opmeting van 1842, geene meldenswaardige verandering ondergaan en is de verzanding der slenk langs de Zuid Westzijde in lengte en hoogte zoodanig toegenomen, dat het hoogste punt aan de Westzijde bij gewoon hoog water bijna niet meer onderloopt, en dus alle stroomschuring in die slenk zoo goed als belet is.

De duinrand aan de Westzijde is evenwel nog afnemende en in minder gunstigen toestand, hoezeer er nog altijd een hoog strand blijft, en de Heer Hoofd-Ingenieur is van meening, dat hieromtrent met goede gevolgen nog geene voorziening is te nemen, ja dat zulks zelfs niet aan te raden zoude zijn, uit hoofde van den nadeeligen invloed, die zulks op de verzanding der slenk zoude kunnen hebben.

Overigens blijven wij ons met betrekking tot deze aangelegenheid gedragen aan ons rapport van den 8 Junij 1843, no. $^{5}/_{278}$.

Hiermede het onderwerp van den Waterstaat eindigende, zijn wij, volgens den loop van het verslag, genaderd tot de behandeling der Wegen.

Wat aanbelangt de in deze Provincie tot Stand gekomene Straat- of Kunstwegen, dezelve worden van wege het Rijk in goeden staat onderhouden.

De bouw der tolhuizen op den weg van *Leeuwarden* naar *Harlingen* is voltooid, zoodat die weg geheel is daargesteld, met uitzondering der beplanting van *Marssum* tot *Harlingen*, zijnde die tusschen *Leeuwarden* en *Marssum* tot stand gebragt.

De bouw der bruggen en tolhuizen in den weg van af den *Overijsselschen* Straatweg bij de *drie Romers* tot aan *Sneek* is mede afgeloopen; terwijl de aanbesteding der bestrating van de, met uitzondering van een klein gedeelte, voltooide aardebaan des wegs van af *Sneek* naar de *Lemmer* heeft plaats gehad, zijnde dat werk aangenomen voor de som van *f* 178,000,00.

Op den 10 dezer maand is de aannemer met dat werk, nadat de benoodigde voorraad van steen was aangevoerd, aangevangen, en wel met het gedeelte tusschen de *Follegabrug* en de *Lemmer*; terwijl wij wenschen, dat de omstandigheid, dat een klein gedeelte gronds, tot dien weg benoodigd, nog niet in bezit is kunnen worden genomen, geene aanleiding mag geven tot vertraging van de voltooijing des geheels.

Volgens het aan ons door den Heer Staatsraad, Gouverneur medegedeelde bestaat het vooruitzigt dat ook binnen kort alle de benoodigde bruggen en duikers in den weg van *Sneek* naar de *Lemmer* zullen worden aanbesteed, zijnde de daartoe betrekkelijke bestekken, teekeningen enz. reeds ter goedkeuring aan den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken opgezonden.

Eene door den voornoemden Heere Minister verlangde verandering in de vroeger opgemaakte bestekken enz. is oorzaak geweest, dat er eene geheele omwerking derzelven heeft moeten plaats hebben, waardoor de aanbesteding dier bruggen enz., welke anders al lang had kunnen zijn geschied, aanmerkelijk is vertraagd geworden.

De brug te *Heerenveen*, in den grooten weg van *Leeuwarden* naar de *Overijsselsche* grenzen, is door het Rijk in onderhoud overgenomen, en dezelve is vernieuwd en verbeterd; welke vernieuwing, om de veiligheid der passagie, ook geen langer uitstel gedoogde.

Sedert het vorige jaar zijn aan de andere wegen dezer Provincie, uitgezonderd de twee, die wij aanstonds zullen noemen, geene zoodanige verbeteringen geschied, die eene bijzondere vermelding zouden verdienen; wordende, over het algemeen, in het onderhoud dier wegen op eene voldoende wijze voorzien, voor zoo veel de omstandigheden zulks toelaten.

De uitzonderingen, welke wij hier bedoelen, zijn:

1°. het aanleggen van eenen Kunstweg tusschen de Steden *Sneek* en *Bolsward*, over *Nijland* en *IJsbrechtum*, en

2°. het bepuinen en beschelpen van den weg, loopende van uit den Hoofdweg nabij *Vrouwen Parochie* noordwaarts naar den Ouden Dijk.

Ten aanzien van den eerstgenoemden hebben wij UEd. Groot Achtb. in het voorleden jaar reeds medegedeeld, dat door de belanghebbende Besturen van de Steden *Sneek* en *Bolsward* en van de Grietenijen *Wijmbritseradeel* en *Wonseradeel* de concessie tot het aanleggen van dien Kunstweg was aangevraagd, en dat Zijner Majesteits beschikking daarop wierd ingewacht.

Die beschikking is later ingekomen, en wel eene gunstige, waarbij het gedaan verzoek wierd ingewilligd onder zekere gemaakte bepalingen.

Daarop heeft de aanbesteding der aardebaan, en later die der bevloering derzelve met verbrijzelde keijen enz. plaats gehad, nadat de bestekken van die werken waren onderzocht en goedgekeurd, en nu onlangs zijn de beide op dien weg te plaatsen tolhuizen aanbesteed, alles gezamenlijk, buiten de onteigeningen, voor eene som van *f* 56,670,00.

Bij UEd. Groot Achtb. resolutie van den 9 Augustus 1843, no. 6, is, ten behoeve van dezen weg, verleend eene subsidie uit de Provinciale fondsen, ten bedrage van 12 ten honderd van de som, welke de aanleg van denzelven zal blijken te moeten kosten, mits de subsidie niet te boven ga de som van *f* 11,000,00.

Wat den anderen weg aanbelangt, het Grietenij Bestuur van het *Bildt* heeft het bepuinen en beschelpen van denzelven, ter lengte van 2,078 ellen, aanbesteed voor de som van *f* 3,660,00.

Overigens moeten wij UEd. Groot Achtb. hier nog, naar aanleiding van UEd. Groot Achtb. resolutie van den 1 Augustus 1843, no. 4, mededeelen, dat het Grietenij Bestuur van *Haskerland*, de vereischte mededeeling van gedachte resolutie ontvangen hebbende, aan ons heeft ingezonden bestek enz. voor de voorgenomene verbetering van den weg van *Joure* naar *Heerenveen*; - dat wij deze stukken hebben gesteld in handen van den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in de Provincie ten fine van berigt, consideratien en advies; - dat Zijn Edel Gestrenge, aan de afdoening daarvan herinnerd zijnde, heeft te kennen gegeven, dat eene opneming van dien weg door hem was gedaan in bijwezen van den Heer Grietman en een der Assessoren, en dat bij die inspectie *onderling* bepalingen waren gemaakt, welke de zaak zeer zouden bespoedigen, doch waaruit voor het tegenwoordige oponthoud en uitstel moesten voortvloeijen; - dat daarna geen nader rapport is ontvangen en dat derhalve de aanbesteding ook nog geen plaats heeft kunnen hebben, zoodat er geene gelegenheid bestaat om de voor die verbetering toegekende subsidie uit de Provinciale fondsen op de Begrooting van 1845 aan te brengen.

§ 29. *Verslag nopens de Nationale Militie en Schutterijen.*

Wat het werk der Nationale Militie aanbelangt, hetzelve is ook weder in dit jaar geregeld afgeloopen; wordende de daaromtrent bestaande bepalingen, voor zoo verre ons bekend, algemeen naar behooren nageleefd.

Het zuiver getal ingeschrevenen tot de loting bedroeg 2314.

Het gewoon contingent heeft bedragen . . . . 751.

Het buitengewoon, tot aanvulling van ontbrekenden aan de corpsen door overlijden, desertie of andere omstandigheden, ingevolge art. 15 der wet van den 8 Januarij 1817, (Staatsblad no. 1), was . . . . 34.

en alzoo het gezamenlijk getal 785.

Hiervan hebben evenwel 11 man niet behoeven te worden geleverd, ten einde het bedrag der vereenigde contingenten het maximum van 1 man van de 300 zielen niet te doen te boven gaan; zoo dat het werkelijk te leveren contingent heeft beloopen . . . . 774.

Van deze 774 zijn ter inlijving overgegeven 759, als:

Zonder loting, als nalatigen ter inschrijving . . . . 3.
Lotelingen . . . . 598.
Substituanten . . . . 105.
Plaatsvervangers . . . . 53.

Zoodat aan het werkelijk te leveren contingent nog blijven ontbreken 15, welke bestaan uit de navolgende:

2 buitenlands zeevarende,
3 zieken,
5 welker inlijving, om verschillende redenen, nog geene plaats heeft kunnen hebben,
4 door gebrek aan voorwerpen niet te leveren, als:
[illegible] *Schiermonnikoog* 3
[illegible] Staveren . . . . 1.

1 die bij onderzoek, overeenkomstig art. 167 der [illegible] van den 8 Januarij 1817, (Staatsblad no. 1) wegens gebrek aan lengte is [illegible], en dien ten gevolge aan het contingent moet blijven ontbreken.

In 14 gevallen is van de uitspraken der Militieraden door de belanghebbenden geappelleerd, namelijk in 7 wegens lotelingen over hunne designatie voor de dienst, en in 7 wegens vrijstellingen van anderen.

Bij onze beslissingen zijn, in de eerstgenoemde gevallen, 3 uitspraken der Militieraden gehandhaafd en 1 vernietigd, en in de laatstgenoemde 5 uitspraken gehandhaafd en 2 vernietigd, terwijl 3 reclames over designatie voor de dienst buiten deliberatie hebben moeten worden gehouden, omdat dezelve niet waren ingediend binnen het daarvoor bij de wet bepaalde termijn.

Ten aanzien van de *dienstdoende* en *rustende* Schutterijen werden de bestaande bepalingen ook naar behooren nageleefd.

Op den 1 December 1843 was de sterkte dier Schutterijen als volgt:

	Sterkte van den 1sten Ban.			Sterkte van de geheele Schutterij. (1°, 2° en 3° Ban).			
	Actief.	Reserve.	Totaal.	Actief.	Reserve.	Totaal.	
Dienstdoende Schutterij ...	879	728	1607*	917	1154	2071	*Onder dit getal 1069 op den 1 December 1843 nog ongehuwd of gehuwd of weduwenaars, zonder kinderen.
Rustende Schutterij ...	3260	2483	5743†	3028	3350	6378	†Als voren 4806.
Totaal	4139	3211	7350	3945	4504	8449	

Zijnde de *dienstdoende* Schutterijen zamengesteld uit 11 kompagnien, en de *rustende* Schutterijen uit 3 afdeelingen, bestaande uit 7 bataillons en een half bataillon, uitmakende 44 kompagnien.

§ 30. *Verslag nopens den staat van het hooger en lager onderwijs, en van de daartoe verstrekte toelagen uit 's Rijks, Provinciale of Gemeente fondsen.*

Bij de mededeeling aan UEd, Groot Achtb., in het verslag van het vorige jaar gedaan, omtrent de opheffing van 's Rijks Athenæum te *Franeker*, voegden wij dat bij het Koninklijk besluit, waarbij die opheffing was bepaald, aan den Heer Minister van Binnenlandsche zaken was opgedragen, om aan Zijne Majesteit eene nadere voordragt te doen omtrent de bestemming van het aan het Athenæum verbonden materieel, en dat wij onze pogingen hadden aangewend om in de gelegenheid te mogen worden gesteld, casu quo, nopens de bestemming van dat materieel, in het belang dezer Provincie, voorstellen te kunnen indienen.

Die gelegenheid is ons evenwel niet gegeven, doch door den Heer Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie zijn aan ons de volgende beschikkingen, ten aanzien van een gedeelte van het bewuste materieel, medegedeeld.

De eerste is, dat het door ons, door tusschenkomst van den Heer Staatsraad, Gouverneur gedaan verzoek, ten einde, ten dienste van deze Provincie, te mogen worden gesteld in het bezit van het zich te *Franeker* bevindende instrument voor de waterpassing, is ingewilligd, onder bepaling echter, dat die afstand geschiedt ten gebruike en met voorwaarde van goed onderhoud.

De andere beschikking is, dat, naar aanleiding van Zijner Majesteits besluit van den 8 Mei 1844, no. 8, een gedeelte der Bibliotheek van het ontbonden Rijks Athenæum te *Franeker* zal worden overgebragt naar de Koninklijke Academie te *Delft*, en dat de boekwerken, die dan nog van de bedoelde Bibliotheek overig blijven en daarvan het aanzienlijkste gedeelte uitmaken, aan de Provincie *Vriesland* ten gebruike worden toegekend, ten einde, overeenkomstig het daaromtrent door den Heer Staatsraad, Gouverneur gedaan voorstel, naar *Leeuwarden* te worden overgebragt en, vereenigd met de boekerij aldaar op het Gouvernementshuis aanwezig, tot eene publieke inrigting te worden gevormd ter aanmoediging der wetenschappen en ter verspreiding van kennis; terwijl de Provinciale Autoriteit bij die beschikking tevens is gemagtigd, om, indien van wege de Hooge Scholen te *Utrecht* en *Groningen*, het Athenæum te *Deventer*, het Athenæum te *Maastricht*, de Koninklijke Bibliotheek te *'s Gravenhage* en de Koninklijke Academie te *Delft*, aanvragen mogten worden gedaan om werken, in die Bibliotheek voorhanden, met de bewuste Inrigtingen in schikkingen te treden omtrent het afstaan, hetzij bij ruiling of anderzins, van de verlangde werken.

Wij hebben ten gevolge daarvan aan den Heer Staatsraad, Gouverneur te kennen gegeven, dat wij, gaarne aannemende deze door Zijne Majesteit genomene gunstige beschikking, daarop, uit aanmerking van de kosten, welke uit die beschikking ten laste van de Provinciale kas zullen voortvloeijen, de nadere goedkeuring van UEd. Groot Achtb. zouden vragen, met verzoek aan Zijn Hoog Edel Gestrenge om daarvan aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken mededeeling te willen doen, onder bijvoeging dat wij in de aanstaande bijeenkomst van UEd. Groot Achtb. deswege de vereischte voordragten zullen doen.

Een afzonderlijk rapport aan UEd. Groot Achtb. zal de voorstellen bevatten, welke wij vermeenen ter dezer zake aan UEd. Groot Achtb. overwegingen te moeten onderwerpen.

Met betrekking tot het lager Onderwijs kunnen wij UEd. Groot Achtb., bij voortduring, gunstige berigten mededeelen, daar niet alleen de bestaande verordeningen en voorschriften nopens die zoo hoogstbelangrijke aangelegenheid, over het algemeen, naar behooren nageleefd, maar ook meer en meer wenschelijke verbeteringen daarin worden aangebragt, welke van de belangstelling in de bevordering en behartiging van dat Onderwijs getuigen.

De Provinciale Commissie van Onderwijs heeft in haar gewoon jaarlijksch verslag, loopende over 1843, betuigd, dat het haar gebleken was, dat er wederom in meer dan één opzigt vooruitgang had plaats gehad; dat de uitwendige bloei der Scholen merkelijk toegenomen was, zoo wel door de krachtdadige bemoeijingen van verschillende Besturen, als door de belangstelling der ingezetenen; vooral dat — door handhaving van het beproefde goede en door opheffing of verbetering van datgene, hetwelk de ondervinding als gebrekkig of onvoldoende had doen kennen, of dat in strijd bleek te zijn met de bepalingen en bedoelingen der schoolverordeningen — het onderwijs zelve in degelijkheid en nuttige strekking gewonnen had.

In aanmerking nemende het groote belang, hetwelk er voor het opkomend geslacht en voor de geheele Maatschappij in gelegen is, dat het lager Onderwijs aan deszelfs doel en strekking beantwoordt, hebben wij voorzeker alle redenen om ons over zoodanige uitkomsten te verheugen.

Wat de Schoolgebouwen en Onderwijzers-woningen aanbelangt, daarin zijn ook weder, sedert ons vorig verslag, vele verbeteringen tot stand gekomen, zoo door het stichten van nieuwe, als door het herstellen en vergrooten van de bestaande.

Nieuwe Scholen en Onderwijzers-woningen zijn gebouwd of nog in aanbouw te *Jutrijp*, te *Folsgare*, te *Surhuisterveen*, te *Terkaple* en te *Kollum*; terwijl School en Onderwijzers-woning te *Kollumerzwaag* door belangrijke vertimmeringen zullen worden verbeterd en vergroot, en te *Gorredijk* eene doelmatige woning voor den Onderwijzer is aangekocht.

Aan verschillende andere Schoolgebouwen en Onderwijzers-woningen zijn buitengewone herstellingen en verbeteringen aangebragt, of is men met het tot stand brengen derzelve nog bezig; terwijl de overigen, over het algemeen, in eenen goeden staat worden onderhouden.

In het nieuw gestichte armhuis op de zoogenaamde *Bergumer* heide een allezins geschikt locaal voorhanden zijnde tot oprigting eener lagere school, ten einde daardoor aan het steeds toenemend getal kinders der aanwinnende bevolking op die heide gelegenheid tot het ontvangen van geregeld onderwijs te verschaffen, is tot die oprigting besloten, welk besluit, overeenkomstig de bestaande verordeningen, door ons is goedgekeurd.

Door de oprigting dezer school is in eene wezenlijke behoefte voorzien, vermits ter gemelde plaatse een groot getal kinders was, hetwelk geen onderwijs konde genieten; terwijl door die school mede de gelegenheid is geboren om aan de volwassene bewoners der *Bergumer* heide eenig in hunne jeugd verzuimd onderrigt te geven, hetgeen op de zedelijkheid dier menschen eenen zeer gunstigen invloed zal kunnen uitoefenen.

In onderscheidene Gemeenten zijn de tractementen der Schoolonderwijzers of

der Ondermeesters verbeterd, of wel nieuwe Ondermeesters aangesteld of het getal der bestaande vermeerderd.

Ook bij voortduring worden de bestaande middelen, tot verschaffing van behoorlijk onderwijs aan kinderen van behoeftige ouders, hetzij bedeelde, hetzij niet bedeelde, verbeterd en uitgebreid.

Blijkens het bedoelde verslag der Provinciale Commissie van Onderwijs zijn er van tijd tot tijd op vele plaatsen Zondags- en Herhalingsscholen opgerigt, van welke verdienen genoemd te worden de Zondagsscholen te *Leeuwarden* (ééne voor mannen en jongelingen en ééne voor vrouwen en meisjes), te *Jelsum*, *Rottevalle*, *Bergum*, *Oosterwolde*, *Joure*, *Lemmer*, *Sneek*, *Franeker* en *Menaldum*, en de Herhalings-scholen te *Ackrum*, *Heerenveen*, *Hallum*, *Broek*, *Woudsend* en *Boxum;* terwijl gedachte Commissie daarbij voegt dat zij meer en meer overtuigd wordt van de heilzame strekking, welke deze soorten van scholen op de beschaving en zedelijkheid des volks uitoefenen.

In 1843 zijn op de gewone scholen onderwezen, daaronder niet begrepen de leerlingen der bewaar- en kleine kinderscholen, 38,532 kinderen, dus 679 meer dan in 1842.

De vervulling der openvallende Schoolonderwijzers plaatsen geschiedt geregeld, en worden de dienaangaande bestaande verordeningen naar behooren opgevolgd.

Het getal der Hoofdonderwijzers, die gedurende 1843 werkelijk in functie waren, bedroeg 352; van welke 8 den 1sten rang, 230 den 2den rang, 94 den 3den rang, 5 den 4den rang en 15 geenen rang bezaten.

Aan 95 scholen waren Ondermeesters aangesteld, ten getale van 111, en wel 1 van den 1sten, 33 van den 2den, 55 van den 3den en 22 van den 4den rang.

Het getal Huisonderwijzers bedroeg 21.

Door de Provinciale Commissie van Onderwijs zijn geëxamineerd 54, waarvan aan 14 is toegekend de 2de rang, aan 22 de 3de en aan 14 de 4de rang, hebbende 4 nog niet voor den 3den rang kunnen worden toegelaten.

Wijders hebben zich aangemeld 8 personen tot het afleggen van een examen als Huisonderwijzer in Vreemde talen, van welken 1 voor het Engelsch, 3 voor het Hoogduitsch, 3 voor het Fransch en 1 voor het Hoogduitsch en het Fransch werden toegelaten; terwijl bovendien nog 3 Schoolhouderessen (1 voor het houden eener kleine kinderschool en 2 voor de Fransche taal) zijn geëxamineerd, van welken er 2 zijn toegelaten.

Zoo omtrent den ijver en de trouw der Onderwijzers in het waarnemen van de pligten huns beroeps, mitsgaders hunnen levenswandel, als nopens de kunde en geschiktheid der Onderwijzers, zijn bij ons, over het algemeen, gunstige berigten ontvangen. Slechts op eenen Onderwijzer heeft, na voorafgaande ernstige vermaningen van den Districts Schoolopziener en van het Gemeente Bestuur, de straf eener schorsing gedurende den tijd van zes weken moeten worden toegepast.

Gedurende het jaar 1843 hebben er in deze Provincie 35 Onderwijzers-gezelschappen bestaan, tellende te zamen 406 leden, als:

in het 1ste Schooldistrict	2,	met 56	leden,
» » 2de »	5,	» 48	»
» » 3de »	5,	» 48	»
» » 4de »	4,	» 45	»
» » 5de »	3,	» 43	»
» » 6de »	3,	» 33	»
» » 7de »	3,	» 31	»
» » 8ste »	5,	» 44	»
» » 9de »	5,	» 58	»

welke zich, in hunne maandelijksche Vergaderingen, hebben bezig gehouden met de beoefening van de voor hun beroep nuttige en noodzakelijke kundigheden.

Bij ons verslag van het vorige jaar deelden wij UEd. Groot Achtb. reeds mede het treurig afsterven van den Heer *H. Amersfoordt*, waardoor der Provinciale Commissie van Onderwijs een verdienstelijk en kundig lid was ontvallen.

Nadat het door dat overlijden opengevallene 8ste Schooldistrict, ten gevolge beschikking van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, eenigen tijd provisioneel was waargenomen door den Heer *J. H. Behrns*, Schoolopziener in het 9de District, te *Franeker*, is door Zijne Majesteit, bij besluit van den 13 September 1843, no. 49, tot lid der Provinciale Commissie van Onderwijs en Schoolopziener in het 8ste Schooldistrict dezer Provincie, ter vervanging van wijlen den Heer *Amersfoordt*, benoemd en aangesteld de Heer Mr. *H. H. Huguenin*, lid van de Arrondissements Regtbank te *Sneek;* - terwijl bij Zijner Majesteits besluit van dezelfde dagteekening, no. 50, de Heer *J. H. Behrns* voormeld benoemd is tot vasten Secretaris der Provinciale Commissie van Onderwijs, welke betrekking mede door den overleden Heer *Amersfoordt* was bekleed geweest.

Bij Koninklijk besluit van den 11 Januarij 1844, no. 71, is de Heer Mr. *U. A. Evertsz*, President van de Arrondissements Regtbank te *Heerenveen*, Schoolopziener in het 5de Schooldistrict, benoemd tot Schoolopziener in het vacerende 6de District, waardoor het 5de is komen open te vallen.

De vervulling van het thans vacerende 5de Schooldistrict, tijdelijk door den Heer *Evertsz* voornoemd wordende waargenomen, moet nog geschieden.

Het Reglement voor een op te rigten Weduwen- en Weezenfonds voor de Onderwijzers in deze Provincie, waarvan wij in ons vorig verslag gewaagden, heeft nog verder een onderwerp van behandeling uitgemaakt, en wij vertrouwen, dat wij hetzelve nog in de zitting van dit jaar aan UEd. Groot Achtb. deliberatien zullen kunnen onderwerpen.

De toelagen, ten behoeve van het lager Onderwijs in deze Provincie, uit 's Rijks kas verstrekt, hebben over den jare 1843 geene veranderingen ondergaan; zijnde de som van *f* 250,00, toegestaan ten behoeve van den Stads-School-onderwijzer te *Hindeloopen*, aanvankelijk bij Koninklijk besluit van den 19 November 1828, no. 149, en laatstelijk bij dat van 15 September 1838, no. 82, nader bij Zijner Majesteits besluit van den 27 Maart 1844, no. 66, aan denzelven verleend voor eenen termijn van twee jaren, gerekend te zijn ingegaan den 1 Januarij dezes jaars.

De uit de Gemeente kassen over het jaar 1843, ten behoeve van het lager Onderwijs, verstrekte sommen hebben, volgens de deswege ingekomene opgaven, beloopen een bedrag van *f* 114,634,08½, en die uit de Kerkvoogdij beursen der Hervormden, daaronder begrepen de opkomsten uit de Kosterijgoederen, een bedrag van *f* 39,539,96; makende, met de som van *f* 150,00, uit de Provinciale fondsen verleend voor eenen Ondermeester in de School te *Hollum*, op het Eiland *Ameland*, een gezamenlijk bedrag van *f* 154,324,04½, waaronder de kosten van gewoon onderhoud der Schoolgebouwen, over het algemeen, niet zijn begrepen.

In 1842 bedroegen de bedoelde uitgaven te zamen *f* 143,405,53.

Alvorens dit onderwerp te eindigen moeten wij hier nog van eene beschikking ten behoeve van het lager Onderwijs melding maken.

Bij Zijner Majesteits besluit van den 17 September 1843, no. 54, is namelijk aan den Raad der Stad *Franeker* autorisatie verleend, om te aanvaarden, ten behoeve en voordeele der in die Stad gevestigde inrigtingen van lager Onderwijs, zeker daartoe aan Hun Edel Achtb. aangeboden fonds, bestaande in *f* 2,400,00 nominaal werkelijke schuld van 2½ percent, en *f* 200,00 werkelijke schuld van 5 percent, vroeger verstrekt tot het voortzetten en drukken van eenen ontworpen catalogus van de Bibliotheek des gesupprimeerden Athenæums aldaar.

§ 31. *Verslag nopens de kunsten en wetenschappen.*

Nieuwe genootschappen en inrigtingen, ter beoefening van Kunsten en Wetenschappen, of ter bevordering van derzelver belangen, zijn, voor zoo verre ons bekend, sedert ons vorig verslag, niet in deze Provincie opgerigt of tot stand gekomen; blijvende de bestaande aan het nuttige doel beantwoorden, en alzoo medewerken tot verspreiding van kennis en vermeerdering van beschaving.

Omtrent den staat der Bouwkundige Teekenscholen te *Leeuwarden* en te *Harlingen* zijn ook weder gunstige berigten ingekomen, en door beiden wordt meer en meer het voorgestelde nut bereikt.

Te *Leeuwarden* hebben, gedurende den cursus van 1843 op 1844, 116 leerlingen van dat onderwijs gebruik gemaakt, en wel 54 voor het bouwkundig teekenen, 61 voor het handteekenen en 1 voor beide vakken te gelijk, waaronder er velen worden gevonden, die buitengewone vorderingen hebben gemaakt.

Op deze school is echter in den afgeloopen cursus niet gedongen naar de kleine medaille voor het teekenen naar pleisterbeelden, noch naar de medailles in het vak der bouwkunde, omdat men geoordeeld heeft dat daartoe geen genoegzaam getal mededingers, van nagenoeg gelijke bekwaamheden, konden worden vereenigd.

Buiten en behalve in het handteekenen en in het bouwkundig teekenen, is aan deze school ook, door daartoe aangestelde Onderwijzers, onderwijs gegeven in de Wiskunst en in de Rekenkunst.

Op de school te *Harlingen* hebben gedurende den afgeloopen cursus 31 leerlingen van het onderwijs in het bouwkundig teekenen en in het handteekenen gebruik gemaakt; terwijl derzelver vorderingen voldoende zijn geweest en aan de Bestuurders stof tot tevredenheid hebben opgeleverd.

De school voor de *Zeevaartkunde* te *Harlingen* mag hier ook loffelijk worden vermeld, en dezelve verdient bij voortduring te worden ondersteund, opdat die school meer en meer moge strekken ter vorming en opleiding van bekwame Zeelieden voor onze Nederlandsche ter Koopvaardijvaart bestemde en uitgeruste schepen.

Gedurende den afgeloopen cursus is aan de school onderwijs gegeven in de Zeevaartkunde, de Meet- en Stelkunst en in de Engelsche taal, waarvan 39 leerlingen gebruik hebben gemaakt, op eene wijze, waarover Bestuurders hunne tevredenheid hebben betuigd.

Buiten en behalve in de genoemde vakken, hebben de leerlingen ook nog gedeeltelijk onderrigt ontvangen in het practicale scheepswerk; vleijende men zich dat in een volgenden cursus aan deze zoo nuttige oefening meerdere uitbreiding zal kunnen worden gegeven.

Het getal leerlingen zoude, volgens het verslag van Bestuurders, zeker veel hooger zijn geklommen, indien niet de opene winter gedurig gelegenheid had verschaft om aan de vaart te kunnen komen, welke gelegenheid velen, om de verdiensten, niet ongebruikt hebben kunnen laten.

Drie van de ter school gegaan hebbende leerlingen hebben hun examen afgelegd, 1 als eerste, 1 als tweede en 1 als derde Stuurman; waarvan de eerste is geplaatst als Kapitein voor een huis te *Harlingen*, terwijl de beide andere in dienst zijn gekomen als derde Stuurlieden voor huizen te *Amsterdam* en te *Rotterdam*.

Buitendien zijn er nog twee der leerlingen als Stuurlieden aangesteld, die echter dit jaar nog geen examen hebben afgelegd; hebbende Heeren Commissarissen zelve aan 16 der leerlingen gelegenheid verschaft om tot hunne bestemming te geraken.

Wij zullen aan UEd. Groot Achtb. mededeeling doen van het verslag door Heeren Commissarissen der school aan ons ingezonden, en vertrouwen dat UEd. Groot Achtb. daarin voldoenden grond zullen vinden, om aan die inrigting verder ondersteuning te verleenen.

Overeenkomstig het bepaalde bij UEd. Groot Achtb. resolutien van den 14 Julij 1842, no. 6, en 27 Julij 1843, no. 2, zijn er drie Commissarissen over gezegde school benoemd, twee door Bestuurders der Afdeeling *Harlingen* van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, de Heeren *D. Kraijer* en *Anneus Harmens*, en een door onze Vergadering, de Heer *IJ. Rodenhuis, Pieter Zoon.*

Hoezeer wij ook dienaangaande aan UEd. Groot Achtb. een afzonderlijk rapport zullen uitbrengen, zoo vermeenen wij toch evenwel insgelijks hier gunstige melding te moeten maken van het in den afgeloopen winter, door *F. Dijkstra*, Onderwijzers, te *Nes* op *Ameland*, gegeven onderwijs in de Zeevaartkunde.

Naar aanleiding van het door dien Onderwijzer aan UEd. Groot Achtb. ingediende adres, daartoe strekkende dat hem eene subsidie of tijdelijke gratificatie van *f* 150,00 jaarlijks, als *Onderwijzer in de Zeevaartkunde* op *Ameland*, mag worden toegestaan, hebben wij, om zoo veel te beter aan het door UEd. Groot Achtb. op ons verstrekte Commissoriaal te kunnen voldoen, met dat Onderwijs eene proef genomen, waarvan de uitslag zoodanig is geweest, dat daarvan goede uitkomsten kunnen worden verwacht, en wij vermeenen dat er genoegzame redenen bestaan om den adressant met eene geldelijke toelage uit de Provinciale fondsen te ondersteunen, ter bevordering en uitbreiding van het onderwijs in de zeevaartkunde op het Eiland, en dus ook ter vorming aldaar van bekwame zeelieden, waabij handel en Scheepvaart zulk een groot belang hebben.

De Heer *van Leeuwen*, belast met de in orde brenging en rangschikking van het Provinciaal Archief, is steeds ijverig werkzaam met de taak aan hem opgedragen, en het verslag, door denzelven aan ons wegens zijne werkzaamheden ingezonden, zullen wij aan UEd. Groot Achtb. mededeelen.

Intusschen is deze zaak, wat het financiele betreft, nog niet geregeld, en bestaan daaromtrent nog dezelfde moeijelijkheden en bezwaren als vroeger; zullende wij UEd. Groot Achtb., ten aanzien van deze aangelegenheid, eene afzonderlijke mededeeling doen.

§ 32. *Verslag nopens den staat en het beheer der gevangenissen en krankzinnigen-huizen.*

In het beheer der Gevangenissen binnen deze Provincie, — zijnde het Huis van Opsluiting en Tuchtiging en het Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering te *Leeuwarden*, mitsgaders de Huizen van Arrest te *Sneek* en *Heerenveen*, — wordt naar behooren voorzien; terwijl in den staat derzelven, sedert het vorige jaar, weinige of geene veranderingen zijn voorgevallen, met uitzondering van eenige verbeteringen in het Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering te *Leeuwarden*.

De bevolking der onderscheidene opgenoemde Gevangenissen heeft ook met die van het jaar 1842 geen belangrijk verschil opgeleverd.

De in het Huis van Opsluiting en Tuchtiging te *Leeuwarden*, een der groote Strafgevangenissen van het Rijk, ingevoerde classificatie der gevangenen schijnt bij voortduring goede uitkomsten te geven ten aanzien van derzelver gedrag; terwijl ook het schoolonderwijs en het godsdienstig onderwijs, waarvan de gevangenen over het algemeen een goed gebruik maken, eenen heilzamen invloed uitoefenen.

De arbeid, welke in gezegde gevangenis wordt verrigt, is een punt van groot belang, en dezelve heeft in het afgeloopen jaar zeer gunstige uitkomsten opgeleverd; hebbende de fabrijkswaarde der afleveringen bedragen de aanzienlijke som van *f* 95,194,27.

Ongeveer 583 gevangenen hebben gemiddeld aan den arbeid deel genomen, zijnde er 60 tot de huisdienst gebezigd, terwijl de overigen, bij afwisseling, in de ziekenzalen zijn geweest. Het gezamenlijk getal der weefgetouwen is tot 60 gebragt, als 52 voor linnen en 8 voor laken en dekenweverij.

De gevangenen tot den fabrijk arbeid gebezigd hebben over 1843 verwekt de navolgende goederen;

614	rollen ruw en wit linnen	lang	31,730 $^{8}/_{10}$	Ned. ellen.
68	» bram zeildoek	»	3,273 $^{6}/_{10}$	» »
78	» tirentijn	»	4,055 $^{4}/_{10}$	» »
1	rol koffijzakken van 29 stuks	»	58	» »
3,346	stuks geruite linnen halsdoeken	»	2,343 $^{1}/_{10}$	» »

198 stukken licht grijs laken voor gevangenen van 24 à 26 ellen elk.
2,430 stuks wollen dekens voor gevangenen.
13,664 $^{5}/_{10}$ ℔ vlassengaren in soorten gesponnen.
499 ℔ hiede en jutegaren »
11,035 $^{1}/_{10}$ ℔ wollen garen »
1,794 ℔ zwart, grijs en wit naaigaren, benevens kamgaren getwijnd.
3,701 stuks militaire kleedingstukken genaaid.
236 » lakensche » » voor weezen.
3,477 » tirentijne hemdrokken » voor gevangenen.

Voor de verschillende werkzaamheden in 1843 verrigt, zoowel per stuk als per dag beloond, is door de gevangenen verdiend:

aan arbeidsloon voor de huishoudelijke dienst	*f* 3,527-65
» » » den arbeid	- 16,492-29,99
Totaal	*f* 20,019-94,99
Hiervan is ingehouden voor Rijks aandeel	- 13,085-73,39
dus overgebleven voor de gevangenen	*f* 6,934-21,60

Van welke som de eene helft om de veertien dagen tot zakgeld is uitbetaald, terwijl de andere helft in de uitgaanskassen der gevangenen is gestort.

In de Huizen van Verzekering is thans ook de arbeid, welke daarin vroeger geen plaats had, ingevoerd, en dezelve levert aanvankelijk goede uitkomsten op, hebbende het over den jare 1843 in de Huizen te *Leeuwarden*, *Groningen*, *Zwolle* en *Arnhem* verdiende loon meer dan het dubbele bedragen van hetgeen in 1842 is verdiend.

De arbeid der correctioneel veroordeelde gevangenen in het Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering te *Leeuwarden* geschiedt in vereeniging met dien in de huizen der andere genoemde Steden, en in verband met den fabrijkarbeid in het Huis van Opsluiting en Tuchtiging te *Leeuwarden;* terwijl gedurende 1843 te *Leeuwarden* 92 verschillende gevangenen, mannen, vrouwen en jongens, vlas hebben gesponnen, bij dagelijksche getallen van 25 à 44, en voor spinloon, zonder korting, hebben verdiend . . . . *f* 451,86.10

te *Groningen*, als boven	108,	dagelijks	18 à 30	- 96,33.70
te *Zwolle*, » »	107,	»	30 à 47	- 453,41.30
en te *Arnhem*, » »	136,	»	40 à 82	- 613,93.60
			Totaal	*f* 1615,54.70

De vooruitgang hierin doet zien dat in dezen arbeid veel belang gelegen is, zoo wegens het geldelijke voordeel, als ook wegens het nut daaraan in velerlei opzigten, door het bezig houden der gevangenen, verbonden.

Wat het Krankzinnigen Gesticht te *Deventer*, hetwelk hier in aanmerking kan komen, betreft, kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat de opneming en verpleging in hetzelve van de onvermogende krankzinnigen uit deze Provincie, op de overeenkomst deswege met Bestuurders aangegaan, geene bezwaren of moeijelijkheden ondervindt.

Bij resolutie van den 12 Julij 1843, no. 6, hebben UEd. Groot Achtb. ons uitgenoodigd om de met Bestuurders van gedacht Gesticht aangegane overeenkomst stilzwijgend te doen continuëren, en ook van de zijde van Bestuurders heeft zoodanige stilzwijgende continuatie plaats gehad; zoodat, ten gevolge daarvan krachtens het daaromtrent overeengekomene, die overeenkomst op nieuw is aangegaan voor den tijd van vijf jaren, aanvangende den 1 Januarij 1845.

Wijders zijn wij bij gemelde resolutie door UEd. Groot Achtb. uitgenoodigd om van Bestuurders te verzoeken het inzenden van drie-maandelijksche staten, inhoudende eene korte opgave van den toestand, waarin zich ieder der geplaatste krankzinnigen bevindt, en om voorts extracten uit die staten aan de Plaat-

selijke Besturen, door welker tusschenkomst de plaatsing is geschied, te doen toekomen.

Genoemde Bestuurders hebben gereedelijk aan dat verlangen voldaan, en de Plaatselijke Besturen, die daarbij zijn betrokken, worden nu geregeld om de drie maanden met den toestand der krankzinnigen, welke door hunne tusschenkomst zijn geplaatst, bekend gemaakt.

De ondervinding heeft evenwel geleerd, dat het wenschelijk zal zijn, om aan de bedoelde overeenkomst eenige uitbreiding te geven, namelijk door het getal van *dertig* te brengen op *veertig*, en de afzonderlijke voordragt, welke wij UEd. Groot Achtb, deswege zullen doen, zal UEd. Groot Achtb., naar ons oordeel, mede de wenschelijkheid van die uitbreiding doen inzien, daar het alleen aan de welwillendheid van Heeren Bestuurders van het Gesticht is toe te schrijven dat de opneming van eenige krankzinnigen geen bezwaar heeft ondervonden.

Volgens het halfjarig rapport van Bestuurders, loopende van 1 Julij 1843 tot 1 Januarij 1844, zijn over dat tijdvak in het Gesticht verpleegd geweest 131 krankzinnigen, te weten 77 mannen en 54 vrouwen.

Hiervan waren gedurende gemeld tijdstip opgenomen 34, terwijl overleden waren 8, ontslagen 2 en hersteld 5, zoodat op 1 Januarij 1844 in behandeling waren gebleven 116, zijnde 69 mannen en 47 vrouwen. Van de 5 herstelden behoorden 2 tot deze Provincie.

Van 1 Januarij 1843 tot 1 Januarij 1844 waren in het Gesticht verpleegd geweest 144 lijders, waarvan er in den loop van dat jaar waren opgenomen 54, overleden 10, ontslagen 4, hersteld 14, van welke herstelden 7, en dus de helft, uit deze Provincie waren afkomstig.

Volgens het halfjarig rapport van Bestuurders, loopende van 1 Januarij 1844 tot 15 Junij 1844, zijn over dat tijdvak in het Gesticht verpleegd geweest 140 lijders, 86 mannen en 54 vrouwen.

Gedurende gemeld tijdstip waren van dat getal opgenomen geworden 24, overleden 9, ontslagen 3 en hersteld 6, zoodat er op 15 Junij 1844 in behandeling waren gebleven 122 lijders, 79 mannen en 43 vrouwen. Van de 6 herstelden waren 3 uit deze Provincie.

Bestuurders voormeld hebben ons wijders medegedeeld, dat de belangrijke vertimmeringen en verbeteringen der inwendige inrigting van het Gesticht, waarvan wij in ons verslag van het vorige jaar melding maakten, nu bijna waren voltooid; - dat men zich van een en ander voorloopig den besten uitslag durfde voorspellen; - dat de geneeskundige behandeling der lijders daardoor allezins zoude worden bevorderd; - dat vele bezwaren, welke in dat opzigt dus verre nadeeligen invloed hebben uitgeoefend en de herstelling der lijders, vooral gedurende de vertimmeringen van het afgeloopen jaar, zoo zeer belemmerden, zouden worden opgeheven; - en dat, er, met overleg van den Raad der Stad *Deventer*, maatregelen waren getroffen om den Geneesheer van het Gesticht van alle administratieve werkzaamheden te ontslaan, waardoor deze in de gelegenheid zal worden gesteld om meerderen tijd aan de geneeskundige behandeling der lijders toe te wijden. Men bleef nu nog als eene hoogst nuttige en wenschelijke zaak beschouwen het aanbouwen, in de onmiddelijke nabijheid van het Gesticht, eener woning voor een Geneesheer *uitsluitend* bestemd voor de geneeskundige behandeling der lijders, en het daarstellen van een tweede Gesticht in de nabijheid der Stad, doch buiten dezelve, gelegen, ten einde daardoor de volgende gebreken weg te nemen:

a de beperktheid van tuinen en wandelplaatsen, waardoor de gelegenheid tot eenigzins groote wandelingen en vooral die tot tuin en veldarbeid ontbreekt.

b de onvoldoende localiteit tot het vormen van noodzakelijke afdeelingen en onder-afdeelingen, ten einde de lijders naar den verschillenden toestand en aard hunner ziekte, en vooral de reconvalescenten behoorlijk te kunnen afzonderen en verdeelen.

Op de overeenkomst met Bestuurders aangegaan wordt thans het volle dertigtal onvermogende krankzinnigen uit deze Provincie verpleegd, zoo als dit reeds gedurende eenigen tijd het geval is geweest, zelfs zoo dat dit getal nu en dan met eenigen had kunnen zijn overtroffen, indien de overeenkomst zulks had toegelaten, hoewel die meerdere intusschen niet van de opneming en verpleging in het Gesticht zijn verstoken gebleven.

Het bovenstaande levert, volgens onze meening, voldoende redenen op om zich over de aanvankelijke goede werking der aangegane overeenkomst te blijven verheugen. De mededeelingen, daaromtrent van gedachte Bestuurders ontvangen, hebben ons evenwel bij vernieuwing overtuigd, dat het voor de herstelling van de ongelukkige lijders van de hoogste noodzakelijkheid is, dat de plaatsing in het Gesticht steeds ten spoedigsten geschiedt, daar eenigen tijd wachtens dikwijls aanleiding geeft tot volkomene onherstelbaarheid, of ten minsten tot meestttijds moeijelijke genezingen.

In de laatste twee jaren zijn er, volgens het rapport der Bestuurders, zeer vele *volstrekt onherstelbare* lijders in het Gesticht opgenomen, hetgeen ook oorzaak is dat er tusschen de *herstelden* en *verpleegden* geene gunstiger verhouding bestaat.

Bij ons verslag des vorigen jaars maakten wij melding van eene met het Departement van Binnenlandsche Zaken aanhangige correspondentie, omtrent de inrigting op het Eiland *Ameland* bij zekeren *Tremper*, welke door Zijne Excellentie den Heer Minister wierd beschouwd te behooren onder de inrigtingen, vallende in de bepalingen der Wet van den 29 Mei 1841, (Staatsblad, no. 20) nopens de Gestichten van Krankzinnigen.

Ten gevolge van de daartoe later door Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken gedane aanschrijving is die inrigting moeten worden opgeheven, zoodat dezelve thans niet meer aanwezig is, maar op eene andere wijze in de verzorging van de personen, die aldaar geplaatst waren, door de belanghebbenden is voorzien geworden.

§ 33. *Verslag nopens den staat van het Armwezen en der instellingen van Weldadigheid, Banken van Leening en Spaarbanken.*

Wat het Armwezen aanbelangt, hieromtrent hebben wij thans geene bijzonderheden mede te deelen, en kunnen wij ons, in het algemeen, te dien aanzien gedragen aan hetgeen wij deswege in het vorig verslag en in ons afzonderlijk rapport dienaangaande hebben vermeld. De tijd, die sedert is verloopen, is te kort geweest, om met eenigen grond te kunnen oordeelen over de gevolgen, welke de van verschillende zijden aangewend wordende maatregelen, tot verbetering van den toestand van het Armwezen, hebben opgeleverd.

Bij voortduring blijven wij onze aandacht op die belangrijke aangelegenheid gevestigd houden, en wij koesteren de hoop dat er eerlang nieuwe wettelijke verordeningen en bepalingen mogen worden vastgesteld, die op den niet gunstigen toestand van het Armwezen in het algemeen eenen heilzamen invloed kunnen uitoefenen.

Wij hebben genoegzame redenen om aan te nemen, dat, door eene zamenwerking van verschillende omstandigheden, de armoede ook in deze Provincie, even als in de andere deelen van ons Vaderland, steeds toenemende is.

Met betrekking tot de instellingen van Weldadigheid, de Banken van Leening en Spaarbanken, kunnen wij UEd. Groot Achtb., uit de daaromtrent bij ons ontvangene berigten mededeelen, dat er zich over 1843 in deze Provincie bevonden:

28 *Zieken- en Begravenisbussen*; als in de Steden 18 en in de Gemeenten ten platten lande 10, waaruit ongeveer 480 zijn ondersteund.

53 *Godshuizen*, met uitzondering van *Gast- of Ziekenhuizen* (waarvan er slechts 1 bestaat), van welke *Godshuizen* er in de Steden worden gevonden 24 en in de Gemeenten ten platten lande 29, gezamenlijk eene bevolking hebbende gehad van ruim 1,900 zielen.

619 *Administratien van Huiszittende Armen*, waarvan er in de Steden zijn 47 en ten platten lande 572, die gezamenlijk hebben bedeeld ruim 32,500 personen.

5 *Afzonderlijke Stichtingen* en *Erfmakingen*, waaruit 53 personen zijn ondersteund.

2 *Genootschappen tot ondersteuning van behoeftige Kraamvrouwen*, te weten te *Leeuwarden* en *Harlingen*; zijnde door dat te *Leeuwarden* 152 personen bedeeld.

7 *Commissien tot Uitdeeling van Levensmiddelen enz. in den winter*, door 6 van welke 204,433 portien gekookte spijs zijn uitgedeeld, benevens 1320 mudden turf en eenige andere levensmiddelen, eene gezamenlijke uitgave van ongeveer *f* 8,000,00 gevorderd hebbende.

5 *Werkplaatsen van Liefdadigheid*, waarin aan 795 personen werk is verschaft.

8 *Banken van Leening*, waarvan die te *Leeuwarden* en te *Bolsward* staan onder eigen beheer, wordende de overigen verpacht.

7 *Spaarbanken*, van welken er 5 gevestigd zijn in Steden en 2 in Gemeenten ten platten lande, en waarin, voor zoo verre daarvan door 6 mededeeling is gedaan, 5,371 personen hebben deel genomen.

Deze inrigtingen beantwoorden, over het algemeen, aan het nuttige doel van derzelver instelling en dragen, naar mate van den omvang en van de ten dienste staande middelen, veel bij tot voorkoming mitsgaders tot ondersteuning van armoede, zoodat dezelve, ook uit die oogpunten beschouwd, allezins verdienen te worden aanbevolen, ten einde door meerdere ondersteuning en uitbreiding meerder nut te kunnen stichten, en daardoor, nevens andere bijzondere inrigtingen, een liefdadig oogmerk hebbende, mede te werken tot verbetering van den toestand van het Armwezen.

Het geheele getal der personen, die thans, voor zoo verre bekend, voor rekening van Gemeenten dezer Provincie in de Gestichten der Maatschappij van Weldadigheid worden verpleegd, bedraagt 468; als 93 weezen, vondelingen en verlaten kinderen, [illegible] bedelaars kolonisten, daaronder begrepen, die geheel vrijwillig zijn opgezonden, en 89 behoeftige huisgezinnen en eenloopende personen; — zijnde onder dit getal niet begrepen 15 uit *Haskerland* en 5 uit *Schoterland*, die, ten gevolge van bijzondere gunstige beschikkingen des Konings, voor rekening van het Rijk, in de Gestichten der Maatschappij van Weldadigheid worden verpleegd.

Door Zijne Majeiteit is aan de Diakonie van de Hervormde Gemeente van den dorpe *Cornjum* magtiging verleend tot aanvaarding van het aan haar door wijlen *Klaas Mients Sinnema* gemaakte legaat, groot *f* 4000,00; terwijl mede door Hoogstdenzelven op de Diakenen der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Leeuwarden* autorisatie is verstrekt tot het aannemen eener gifte onder de levenden, die Diaconie aangeboden door *Pieter Wiarda*, bestaande in *drie* eeuwige renten, te zamen jaarlijks zuiver betaald wordende met *f* 35,50.

Wijders zijn nog door ons verleend de navolgend autorisatien:

aan Diakenen der Hervormde Gemeente van *Scherpenzeel* c. a. tot aanvaarding van een legaat, groot *f* 100,00, aan hun gemaakt door *Froukjen Harmens*, weduwe van *Gerrit Klazen;*

aan Diakenen der Hervormde Gemeente van *Oosthem* c. a. tot aanvaarding van een legaat, groot *f* 100,00, aan die Administratie gemaakt door *Auke Gerbens Terpstra*, en

aan dezelfde Diakenen tot aanvaarding van een legaat, mede groot *f* 100,00, aan hun gemaakt door *Anna Pieters Wiersma*, in leven echtgenoot van *A. G. Terpstra* voornoemd.

Verders is nog door Diakenen der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Leeuwarden* Zijner Majesteits autorisatie gevraagd tot aanvaarding van het aan hunne administratie besproken legaat van *f* 4000,00, door wijlen Zijne Majesteit Koning *Willem Frederik*, Graaf *van Nassau*, welke autorisatie nog wordt ingewacht.

§ 34. *Nijverheid, buitenlandsche handel, koophandel, scheepvaart, fabrijken, trafijken, landbouw en groote visscherij.*

De Nijverheid blijft in deze Provincie nog steeds in eenen toestand verkeeren, die aanmoediging en ondersteuning noodig heeft, en wij wenschen dat de Tentoonstelling van in *Vriesland* vervaardigde voorwerpen van Kunst en Nijverheid welke, door de zorg van den Heer Staatsraad, Gouverneur, op den 3 Julij aanstaande zal worden geopend, er toe moge bijdragen om de kunstenaars, kooplieden, fabrijkanten enz. meer en meer het belang te doen inzien, hetwelk in de bevordering van Nijverheid gelegen is.

Wij achten het niet ongeschikt aan UEd. Groot Achtb. te dezer plaatse mede te deelen, dat sedert ons vorig verslag aan de volgende Ingezetenen dezer Provincie door Zijne Majesteit octrooijen zijn verleend op de daarbij vermelde uitvindingen, als aan:

F. F. van Dijk, te *Jutrijp*, voor den tijd van *tien* jaren, op de uitvinding van eene bereiding van veengrond tot mest, door koking in een daartoe strekkend toestel.

J. J. Meijer, te *Sneek*, voor den tijd van *vijf* jaren, op de uitvinding van een werktuig, strekkende tot kneding en bereiding van Roggebroodsdeeg.

J. H. Fortuin en *N. Nijhoff*, te *Leeuwarden*, voor den tijd van *vijf* jaren, op de uitvinding van een werktuig, om Roggebroodsdeeg te kneden.

J. R. Kuipers, te *Leeuwarden*, voor den tijd van *tien* jaren, op de uitvinding van een middel om de hoedanigheid van het Roggebrood te onderzoeken; — waarvan wij reeds hebben gewaagd bij § 8, handelende over *Broodzetting* en *Maalloon*.

Van den buitenlandschen handel, koophandel en de scheepvaart, mitsgaders van den met de scheepvaart in naauw verband staande scheepsbouw, kunnen wij, tot ons leedwezen, geene gunstige berigten mededeelen, daar deze belangrijke takken van bestaan in eenen kwijnenden staat verkeeren, en zich de gunstige vooruitzigten niet hebben verwezenlijkt, welke zich daaromtrent voor 3 à 4 jaren voordeeden, die hoop gaven op eene betere toekomst.

Uit den staat, die hierbij wordt gevoegd, zullen UEd. Groot Achtb. een overzigt kunnen nemen van de voornaamste artikelen, waarvan in den jare 1843 *uitvoer* en *invoer* heeft plaats gehad, met aanwijzing der verschillen bij het jaar 1842.

STAAT, aanwijzende den **UITVOER** van sommige artikelen over het jaar 1843, vergeleken met 1842.

BENAMING DER GOEDEREN.	1843.	1842.	AANMERKINGEN.
Gebakken steen van verschillende lengte en breedte	611,750	1,033,250	Stuks.
Dakpannen	3.180,050	3,492,470	»
Beenderen (afgekookte)	24,326	33,719	Gulden waarde.
Boter (eetbare)	5,638,961	5,516,438	Ned. ponden.
Cichorei (gedroogde wortelen)	1,119,800	942,900	» »
Granen (garst)	254	35	Last.
» (haver)	786	523	»
» (tarwe)	8	»	»
Huiden (gezouten)	9,412	12,030	Ned. ponden.
Kaas (inlandsche zoetemelksche)	70,348	241,307	» »
» (Vriesche kanter)	526,238	1,097,259	» »
Koeken (lijn- en raapzaad)	157,025	792,130	» »
Schors (ongemalen)	27,000	20,000	» »
» (gemalen)	4,575	6,990	Gulden waarde.
Visch (paling)	320,000	325,000	Ned. ponden.
Vlas (ruw en snuit van vlas)	456,130	542,081	» »
Krijt (gemalen)	»	11,500	» »
Hooi	185,500	»	» »
Zaad (raap)	49	»	Last.
Olie van raap- en platzaad	381	»	Vaten.
Oud ijzer	2,600	»	Gulden waarde.
Gepermitteerde hoepels	2,600	»	» »
Gezouten kalfsvellen	1,990	»	» »
Muursteentjes	3,933	»	» »
Aardappelen	1,015	»	Mudden.
Gebakken vloeren	170,000	»	Stuks.
Vruchten (appelen)	1,200	»	Gulden waarde.

STAAT, aanwijzende den **INVOER** van sommige artikelen over het jaar 1843, vergeleken met 1842.

BENAMING DER GOEDEREN.	1843.	1842.	AANMERKINGEN.
Aarde (lood)	5,000	3,415	Gulden waarde.
Aardewerk (fijn)	8,823	3,430	Ned. ponden.
Asch (pot en parel)	99,450	48,048	» »
Hout (met ongebroken last)	33,055	31,063	Ton.
» (alle andere ongezaagd)	4,774	11,620	Gulden waarde.
Hennip (ongehekelde)	113,680	84,060	Ned. ponden.
Steenkolen	42,291	74,596	Mudden.
Teer	1,868	740	Ton.
Pik	»	680	»
Talk	2,160	4,465	Ned. ponden.
Vlas (ruw)	»	»	» »
IJzer (staaf)	»	»	Gulden waarde.
Zout (ruw)	1,237,990	2,506,860	Ned. ponden.
Krijt (ongemalen)	1,772	1,683	Last.
Rijst	114,673	»	Ned. ponden.
Garen (ruw)	9,925	53,880	Gulden waarde.
IJzer (geslagen)	1,050	1,840	» »
Zaad (lijn en slaglijn)	264	139	Last.
Granen (Rogge)	438	202	»
» (tarwe)	50	171	»
» (garst)	72	44	»
» (boekweit)	»	133	»
Zaad (raap)	26	»	»
Klipsteen	299	»	»
Verwhout	57,000	»	Ned. ponden.
Zaad (hennip)	23½	»	Last.
Tabak	12,117	»	Ned. ponden.
Walvisch en Robbenspek	450	»	Kardeelen.
» » »	250	»	Vaten.
Walvischbaarden	1,000	»	Ponden.
Robbenvellen	7,700	»	Stuks.
Katoen	19,330	»	Ponden.

De Binnenlandsche handel, de verschillende neringen en hanteringen, mitsgaders de Fabrijken en Trafijken verkeeren, over het algemeen, niet in dien

gunstigen toestand, als voor de belangen der Ingezetenen wel wenschelijk zoude zijn, hetgeen op vele daarmede in verband staande of daarvan afhankelijke aangelegenheden eenen nadeeligen invloed uitoefent.

Wat het oprigten van nieuwe Fabrijken en Trafijken, of het veranderen van bestaande betreft, hieromtrent kunnen wij mededeelen, dat sedert ons verslag van het vorige jaar door ons de navolgende autorisatien zijn verleend:

tot het oprigten eener *grof papierfabrijk*, door paarden gedreven, te *Leeuwarden*; van eene *pannen- estrikken-* en *vloerenfabrijk*, alsmede van eenen *cementmolen* door paarden gedreven, aldaar; en tot het veranderen van eene *pottenbakkerij* in eene *pannenbakkerij*, mede aldaar.

tot het oprigten van eene *tabaksfabrijk* te *Marssum* — van een *aardappelen sijroopfabrijk* te *Huizum* —en van eene *wagenmakerij* te *Oudeschoot*,

en eindelijk nog tot het oprigten eener *wagenmakerij* te *Sneek*.

Naar de orde van dit verslag zijn wij thans gekomen tot het punt van den *Landbouw*, een onderwerp van zulk een groot belang voor dit Gewest.

Volgens de daarvan medegedeelde opgaven zijn over het jaar 1843 de onderstaande bundertallen met de daarnevens staande veldgewassen bebouwd geweest en hebben dezelve de daarbij vermelde hoeveelheden opgebragt.

Opgave van de bundertallen, welke over het jaar 1843 in de Provincie *Vriesland*, met verschillende veldgewassen zijn bebouwd geweest; onder vermelding hoeveel de opbrengst dier gewassen heeft bedragen.

BENAMING DER VELDGEWASSEN.	Getal bebouwde Bunders.	Opbrengst in		
		Nederlandsche Lasten en Mudden.		Nederlandsche Ponden.
Rogge	9,311	5,528	13	
Wintergarst	1,921	2,144	12	
Zomergarst	350	337	15	
Haver	5,073.50	5,625	03	
Tarwe	3,559	2,450	08	
Winterkoolzaad	4,002	2,698	18	
Zomerkoolzaad	70	38	13	
Boekweit	4,650	2,932	28	
Vlas	1,876.50			853,051
Lijnzaad		600	14	
Boonen	2,142	1,570	19	
Erwten	398.50	270	10	
Aardappelen	9,674	70,871	27	
Klaver	421.50	54	19	
Cichorei	727	»	»	11,637,573
Kanariezaad	58.75	50	28.5	
Zandrapen	344	701	»	

Het verbouwen van de *Rogge* is in vele kleistreken afgenomen, en, over het algemeen, is in het afgeloopen jaar de oogst van dit graan niet gunstig geweest.

De *Tarwe*, waarvan het verbouwen daarentegen in de laatste jaren weder is toegenomen, is ook, over het algemeen, niet gunstig geslaagd; terwijl de prijzen daarvan almede laag zijn geweest.

Het verbouwen van eene soort van roodachtige zomertarwe moet een gunstiger uitslag hebben opgeleverd, daar deze soort, die hier meer en meer veld wint, korter is van stroo, en dien ten gevolge minder onderhevig is aan het nederslaan.

Deze soort van tarwe wordt door de Commissie van Landbouw als bijzonder aanbevelenswaardig opgegeven, daar ze bij de bakkers zeer geacht is en eenigzins duurder betaald wordt.

De oogst van de *Garst* is insgelijks niet gunstig uitgevallen, alleen op de ligtere klei en op de zandgronden, op welke laatsten slechts zomergarst wordt verbouwd, was de oogst voldoende te noemen.

De *Haver* is echter beter geslaagd, en dit graansoort leverde eenen voldoenden oogst op, zoo wel in hoedanigheid als in hoeveelheid. De prijs, waarvoor dit product konde worden verkocht, was nogtans matig.

Het gewas van de *Boekweit* is zeer voldoende geweest, zoo wel op de zandals op de veengronden.

Het *Koolzaad* heeft, over het algemeen, eene gunstige uitkomst opgeleverd, en wordt gehouden voor eene dier voortbrengselen van den Landbouw, waarvan, in het afgeloopen jaar, de verbouwers de meeste voordeelen hebben getrokken.

Het *Vlas* is mede, over het algemeen, gunstig uitgevallen, en werd bij de bearbeiding bevonden van zeer goede kwaliteit te zijn. Jammer echter dat de prijs van dit product niet williger is geweest, en alzoo de voordeelen niet heeft doen genieten, welke het gunstig gewas beloofde.

De hoeveelheid gewonnen *Lijnzaad* is matig geweest, en de kwaliteit is meestal beneden het matige gebleven.

De verbouwing van de *Cichorei* gelukte over het algemeen, redelijk wel; doch de opbrengst was aanmerkelijk minder dan in het vorige jaar. Vele landbouwers schijnen evenwel het verbouwen van dit product, hetwelk in de laatste jaren zeer was toegenomen, weder na te laten, waarvan de lage prijzen der gedroogde, zoo wel als der natte, wortelen, nevens de hooge huurprijzen der landen, als oorzaken worden opgegeven.

Erwten, *boonen*, *knollen* en *wortelgewassen* hebben, over het algemeen, eenen vrij gunstigen uitslag gehad; doch de prijzen daarvan waren laag te noemen.

Wat de *Aardappelen* betreft, deze zijn zeer menigvuldig verbouwd geworden en de oogst derzelve is zeer goed uitgevallen. De prijzen waren nogtans laag en zijn vooral tegen den herfst en winter door al te grooten toevoer sterk gedrukt geweest.

Het *Klaverzaad* is slecht geslaagd, en was bij eene geringe hoeveelheid, over het algemeen, van geene beste kwaliteit.

Omtrent de *Graslanden* en het *Hooi* luiden de ingekomen rapporten gunstig, daar de landen over het algemeen overvloedig hebben opgeleverd, zoo wel voor den hooi-oogst, als voor de weide van het vee.

In het Westelijke en Zuidwestelijke gedeelte der Provincie hebben evenwel de veldmuizen in den nazomer en herfst groote verwoestingen aangerigt, waarvan de nadeelige gevolgen thans nog in ruime mate worden ondervonden.

Onder het *Rundvee* hebben geene ziekten geheerscht; terwijl ook, over het algemeen, al het overige vee eene goede gezondheid heeft mogen genieten.

Dankbaar mogen wij ons alzoo verheugen dat ook weder in het afgeloopen jaar deze Provincie is verschoond gebleven van de *Longziekte*, welke bij voortduring onder het rundvee in verschillende Gewesten des Vaderlands blijft woeden en groote nadeelen toebrengt. —

De prijzen, die voor ieder soort van rundvee konden worden bedongen, waren gedurende het geheele jaar 1843 zeer goed te noemen, hoe wel het vette vee in evenredigheid goedkooper was dan de overige soorten, die vooral tegen den winter duur verhandeld werden.

Het gemaak van *Boter* en *Kaas* is over het geheel min gunstig geweest. De boter was algemeen van geene zoo goede hoedanigheid als gewoonlijk, hetwelk aan verschillende redenen, met de behandeling in geen het minste verband staande, wordt toegeschreven; als aan het geile gras, het warme weder enz. De kaas was daar en tegen van zeer goede hoedanigheid. De prijzen van beide producten waren echter aanmerkelijk minder, dan in vorige jaren.

Volgens de opgaven der marken te *Leeuwarden* en *Sneek* was de gemiddelde prijs der boter in 1843 *f* 32,01 en die der kaas (de grove of kanterkaas) *f* 16,05½; terwijl die prijs in 1842 was van de boter *f* 35,59½ en van de kaas *f* 20,46.

Hierbij valt nogtans op te merken, dat zeer vele landbouwers op verschillende tijden, wegens de minder goede qualiteit van de boter, op verre na den gemiddelden prijs niet hebben kunnen bedingen, doch zich dikwijls met veel mindere som, ja zelf tot *f* 10,00, hebben moeten vergenoegen.

De hoogste prijs der boter was in de maand Januarij aan beide gezegde markten *f* 43,50 en de laagste in de maand September te *Leeuwarden* *f* 22,00 en te *Sneek* *f* 21,00. De hoogste prijs der kaas was in de maand Julij te *Leeuwarden* *f* 21,00, en in de maand Augustus te *Sneek* *f* 20,50, terwijl de laagste prijs daarvan was in de maand November te *Leeuwarden* en in de maanden October en November te *Sneek* *f* 12,00.

Even als in 1842 is ook in 1843 de *Bijenteelt* zeer gunstig uitgevallen, en dezelve heeft goede voordeelen opgeleverd.

De *Boomkweekerijen* blijven nog steeds in eenen gunstigen toestand verkeeren; en de groei der verschillende houtsoorten schijnt, over het algemeen zeer voordeelig te zijn geweest, terwijl het gekapte hout tegen goede prijzen heeft kunnen worden verkocht. —

De *Paardenfokkerij* is nog steeds afnemende; gedeeltelijk toe te schrijven aan de meer en meer aanwinnende aanfokkerij van runderen en schapen, welke meer voordeelen aanbrengt. Intusschen blijkt het uit de gedaan wordende aanvragen om met merrieveulens, van wege de Provincie wordende uitgegeven, te worden begiftigd, dat vele landbouwers, daartoe de gelegenheid hebbende, ook nog wel [illegible] om zich op het aanfokken van schoone paarden toe te leggen; hebbende deze maatregel evenwel nog niet lang genoeg in werking geweest om over het nut daarvan met zekerheid te kunnen oordeelen.

Het getal gedekte Merrien heeft over 1843 beloopen 1461, zijnde 228 minder dan in 1842.

Bij de in de maand Augustus 1843 gehoudene keuring der Dekhengsten zijn er aan de daarmede belaste Commissie vertoond 21 Hengsten, van welke er, als niet meer aan de vereischten van het Provinciaal Reglement kunnende voldoen, 4 zijn afgekeurd. De premie van *f* 100,00 voor den best gekeurden Hengst is niet uitgegeven, vermits er, naar het oordeel der Commissie, geene termen bestonden, om aan een der vertoonde Hengsten die premie toe te kennen.

Twee Hengsten hebben, wegens ziekte, niet ter keuring kunnen worden aangeboden.

De keuring der veulendragende Merrien, ter toekenning van de bij het Reglement bepaalde *vier* premien van *f* 100,00, *f* 75,00, *f* 50,00 en *f* 25,00, voor de vier best gekeurde paarden, heeft in diezelfde maand plaats gehad, en bij die gelegenheid zijn er 17 zoodanige Merrien aangeboden, voor *vier* van welke de gestelde premien zijn toegewezen.

Bij de keuring van Hengsten, in de maand Maart 1844 hebbende plaats gehad, zijn er aan de Commissie 6 Hengsten vertoond, waarvan er 3 zijn goedgekeurd, terwijl de 3 overige niet als Dekhengsten hebben kunnen worden toegelaten.

In het vorige jaar zijn er 5 merrieveulens, om tot moederpaarden te worden aangekweekt, uitgegeven, hebbende men geen grooter getal van het beste soort en het zuiverste Vriesche ras kunnen bekomen.

De Hengstehouderijen te *Rijs*, in *Gaasterland*, en te *Wolvega*, in *Weststellingwerf*, opgehouden hebbende te bestaan, hebben wij, in het belang van de zaak, onze pogingen bij de respectivelijk betrokkene Plaatselijke Besturen aangewend, ten einde in die oorden der Provincie weder hengstehouderijen tot stand te doen brengen, welke pogingen evenwel tot nog toe de gewenschte gevolgen niet hebben gehad.

Ook weder voor dit jaar zijn er *drie* Hengsten uit de Koninklijke Stoeterij te *Borculo* op het Eiland *Ameland* gestationeerd geworden; terwijl wij den maatregel, om het Eiland van goede moederpaarden te voorzien, en waarvan wij UEd. Groot Achtb. bij ons verslag van het vorige jaar mededeeling gaven, voortzetten, ten einde daardoor de Paardenfokkerij aldaar, welke voor de Eilanders van veel belang is, te verbeteren.

Door het overlijden van *Oege Koopmans* was de betrekking van Provinciale keurmeester der Dekhengsten opengevallen, waartoe wij, ter vervanging van *O. Koopmans*, hebben benoemd *Andries Jobs de Jong*, te *Metslawier*, die ons daarvoor zeer geschikt toescheen.

Deelden wij UEd. Groot Achtb. bij het verslag van het vorige jaar ter dezer plaatse mede, dat het ons nog niet bekend was geworden dat het door UEd. Groot Achtb. gearresteerde Reglement op de Botervaten met Zijner Majesteits goedkeuring was bekrachtigd, later is ons, en nadat die zaak alvorens nog, ten gevolge eener missive van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 28 Junij 1843, in UEd. Groot Achtb. gewone vergadering van voorleden jaar was behandeld, het Koninklijk besluit van den 28 Julij 1843, no. 58, houdende goedkeuring van dat Reglement, geworden.

Bij onze resolutie van den 14 Augustus 1843, no. 90/51, hebben wij daaraan de noodige uitvoering gegeven; terwijl bij eenige opvolgende resolutien maatregelen zijn genomen of voorschriften zijn gegeven om de naleving van het Reglement behoorlijk te verzekeren.

Met betrekking tot de groote Visscherij kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat de beide schepen, *Dirkje Adama* en *Spitsbergen*, ook weder in het vorige jaar ter *Walvisch-* en *Robbenvangst* zijn uitgezonden geweest, en dat de Heeren *Barend Visser* en *Zoon*, Zeehandelaren te *Harlingen* en Uitrusters dier Schepen, nog steeds die belangrijke onderneming voortzetten.

De vangst van 1843 is niet ongunstig geweest.

Met het schip *Dirkje Adama* zijn aangebragt 4536 stuks Robben en 5 Visschen; zijnde de hoogste vangst van alle de voor *Groenland* uitgezonden bodems.

Met het schip *Spitsbergen* zijn aangebragt 3189 stuks Robben en 1 Visch, hetwelk als eene middelmatige reis is aan te merken.

§ 35. *Jagt en kleine Visscherij.*

De Jagt op Ganzen, Eenden en Watersnippen, met het gewoon geweer, is geopend geweest van den 5 Augustus tot en met den laatsten September, zijnde de bepaling, ten aanzien der sluiting, niet toepasselijk geweest op de geregtigheden tot de groote Jagt.

De groote Jagt is geopend op den 2 October, en weder gesloten op den 30 December; zijnde, bij de openstelling der Jagt, met betrekking tot het publieke Jagtveld, dezelfde bepalingen gemaakt, als in het vorige jaar, ten opzigte van de dagen voor de korte en voor de lange Jagt en van het schieten der Hazen, anders dan in de Woudstreken.

De Visscherij is met den 15 Maart dezes jaars gesloten geworden, en weder geopend met den 1 Mei daaraanvolgende.

De Kustvisscherij is niet zeer gelukkig afgeloopen, daar de vangst over het algemeen niet ruim is geweest en de visch tegen lage prijzen heeft moeten worden verkocht.

In de Grietenijen *Oostdongeradeel* en *Westdongeradeel* is het droogen van visch vrij goed uitgevallen, doch op *Ameland* bepaalde het droogen van visch zich slechts tot eigen consumtie.

Even als in het vorige jaar is de Kustvisscherij uitgeoefend door 36 schepen; door 29 behoorende in de Grietenij *Westdongeradeel*, en door 7 te huis behoorende op het eiland *Ameland*.

Hier ter plaatse kunnen wij UEd. Groot Achtb. nog mededeelen, dat, bij gelegenheid der sluiting van de groote Jagt, de Heeren Houtvesters in de Provincie gemagtigd zijn, om, bij het toebrengen van schade aan de landerijen door wilde Ganzen, aan de belanghebbenden, namens den Opperhoutvester, consent te verleenen om in de daarbij aangewezen localiteiten de wilde Ganzen, door middel van schietgeweer, te dooden of te verdrijven, en zulks van den 1 Januarij tot en met den 15 Maart 1844.

Wijders hebben wij, uithoofde van het bij ons ingekomen rapport van de Commissie van Landbouw, dat, vooral in sommige streken dezer Provincie, het stelen van *Zwanen-eijeren* van jaar tot jaar toeneemt en men ook niet ontziet om de jonge Zwanen, wanneer dezelve bijna of geheel volwassen zijn, te ontvreemden en te dooden, ten gevolge waarvan het geslacht der *Zwanen* binnen korte jaren geheel zoude kunnen worden vernietigd, — gemeend den belanghebbenden, openlijk, te moeten herinneren aan de artikelen 38, 39 en 42 der Wet van den 11 Julij 1814, (Staatsblad no. 79) houdende bepalingen op het stuk der Jagt en Visscherij, en waarbij tegen het bewuste kwaad voorzieningen zijn genomen, met bijvoeging der waarschuwing om zich voor het overtreden der gemelde wets-artikelen te wachten, ten einde de gestelde boeten niet op zich te zien toepassen; terwijl wij bovendien de verschillende Heeren Houtvesters in de Provincie hebben verzocht om, in het belang der zaak, naauwkeurig toezigt te willen doen houden op het overtreden van de genoemde artikelen, en om, ieder in zijn District, zoodanige maatregelen te nemen als het meest geschikt zullen voorkomen tot stuiting van het bedoelde kwaad, en tot ontdekking en vervolging van de schuldigen.

In de vergadering van het vorige jaar hebben UEd. Groot Achtb. aan ons gerenvoijeerd een door Kooiliedén uit deze Provincie aan UEd. Groot Achtb. ingediend adres, daartoe strekkende, dat door UEd. Groot Achtb. bij Zijne Excellentie den Heer Opperhoutvester mogt worden bevorderd, dat aan hen het vroeger kooijen weder mogt worden toegestaan; hebbende dat verzoek plaats gehad met het doel, dat wij, op grond van dat verzoek, op de bij de Opperhoutvesterij aanhangige zaak zouden kunnen terugkomen, en op de afdoening daarvan bij Zijne Excellentie zouden kunnen aandringen.

Hieraan is door ons het vereischte gevolg gegeven, en wij hebben later daarop een antwoord van Zijne Excellentie den Heer Opperhoutvester ontvangen, hetwelk bij ons nog een punt van behandeling en overweging uitmaakt, zoodat deze aangelegenheid nog niet bepaaldelijk heeft kunnen worden geregeld.

Ter bevordering van eene betere surveillance op het stuk der Jagt en Visscherij zijn, sedert eenigen tijd, in verschillende Gemeenten, Policie-bedienden en Veldwachters aangesteld tot *buitengewone* Opzieners der Jagt; wordende aan meerder opzigt, dan door de *gewone* Opzieners der Jagt kan worden uitgeoefend, behoefte gevoeld.

Hiermede aan UEd. Groot Achtb. medegedeeld hebbende, wat tot de voorgestelde onderwerpen in betrekking stond en waarvan de kennis ons van eenig belang toescheen, sluiten wij dit verslag met den wensch, dat de Provincie *Vriesland* in bloei en welvaart moge toenemen, en dat de Goddelijke Zegen moge rusten op de bemoeijingen van UEd. Groot Achtb., welke ten doel hebben om dien bloei en die welvaart te vermeerderen en bevestigen.

Aldus gearresteerd den 25 Julij 1844.

Gedeputeerde Staten van Vriesland,
VAN SIJTZAMA.
Ter ordonnantie van dezelven,
J. SCHIK.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.